

การบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามวัฒนธรรมการบริโภค
ของท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

พศิน บุญรอด

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามวัฒนธรรมการบริโภค
ของท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่
อำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่

พศิน บุญรอด

ปัญหาพิเศษนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์)

วันที่ 19 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2559

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

วันที่ 19 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2559

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.ชมชวน บุญระหงษ์)

วันที่ 19 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2559

ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ศีตะโกเศศ)

วันที่ 24 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2559

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรภัทร วาฤทธิ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน พ.ค. พ.ศ. 59

ชื่อเรื่อง	การบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามวัฒนธรรม การบริโภคของท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงใหม่ อําเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายพศิน บุญรอด
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงใหม่ อําเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารและการพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ อําเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ จากกลุ่มคณะครู ชุมชน และนักเรียน จากการวิจัยพบว่า ในด้านการบริหารคนควรจะมีส่วนร่วมทุกฝ่าย โดยการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ในด้านการบริหารเงินและงบประมาณ พบว่า การจัดสรรงบประมาณยังไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่จะเป็นการตั้งเป็นเงินกองทุนสำหรับการดำเนินกิจกรรมเท่านั้นการบริหารวัสดุอุปกรณ์พบว่า ทางโรงเรียนมีสิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบการเลี้ยงและกิจกรรมเกษตรอื่นๆ เพียงพออยู่แล้ว ไม่มีผลกระทบต่อ การดำเนินกิจกรรม แต่ควรมีการจัดเก็บและการนำไปใช้ให้ถูกต้อง และการบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดวางระบบการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นคน เงินงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความถูกต้องและชัดเจน ตามหลักการวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

และแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารคนนั้น ครูเฒ่า และครูประจำชั้นควรปฏิบัติตามหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ต้องหมั่นตรวจสอบ กำกับดูแล และให้คำแนะนำนักเรียนในขณะทำกิจกรรม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน การประชุมหาแนวทางร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนชุมชนในการพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารเงินงบประมาณควรให้การจัดตั้งเงินกองทุนสำหรับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโดยเฉพาะจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเป็นเงินปันผลให้แก่สมาชิก ส่วนหนึ่งเก็บเป็นเงินกองทุนโครงการฯ ในการจัดซื้อเพื่อพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากร ควรมีการรักษาและจัดเก็บอุปกรณ์ให้เป็นระบบ โดยให้ครูเฒ่านักเรียน เป็นผู้ดูแล และมีการลงบันทึกข้อมูลตามบัญชีรายการสิ่งของเมื่อมี

การสูญหายหรือชำรุด และแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการ โดยบุคลากรภายใน
โรงเรียนควรมีการศึกษาเรียนรู้ในแต่ละเรื่องให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงใน
กิจกรรมของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โดยต้องมีการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของ
กิจกรรมในโครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุตามเป้าหมายของโครงการ

Title	Management of Agricultural Project for Lunch in Accordance with Local Consumption Culture, Hiengthaithamrong Border Patrol Police School, Mae Ai District, Chiang mai Province
Author	Mr. Pasin Boonrod
Degree of	Master of Science Geosocial Based Sustainable Deveolpment
Advisory Committee Chairperson	Dr. Sthaporn Saengsupho

ABSTRACT

This qualitative study aimed to explore a guideline for agricultural project management and development for lunch in accordance with local consumption culture, Hiengthaithamrong Border Patrol Police School, Mae Ai district, Chiangmai province. Informants in this study were teachers, people in the community and students.

Results of the study revealed that, on the basis of personnel management, it should focus on participation of all parties. The community must be encouraged to participate in various activities of the school. Regarding budget and financial management, it was found that the allocation of budgets was inadequate. It was mostly established as a fund for activity holding only. Based on supply management, it was found that the school had adequate materials and equipment for agricultural activities but it should be kept properly. For managerial administration, it was found that the school should clearly prepare the management system in terms of personnel, budget, and materials/equipment in accordance with the objectives and goals of the project.

Regarding a guideline for solving the problem of personnel management, the classroom teacher and the teacher on duty should do their tasks continually. Besides, they must monitor, supervise, and give suggestions to students while they are doing activities. This included community participation such as a meeting for

finding a guideline for developing the agricultural project for lunch between the school and the community. Regarding a guideline for solving the problem in financial management, it should have the establishment of the fund for the agricultural project for lunch. This fund could be obtained from agricultural yield selling so as to be dividend for members and part of it was kept for the fund. Regarding the problem solving in resource management, material and equipment should be kept systematically in which the teacher on duty must in charge. In addition, all supplies must be recorded and kept in a life. Based on a guideline for solving the problem in managerial administration, the school staff should be truly learns for improvement and development of agricultural project for lunch activities. Besides, they must systematically make a plan on operational steps of the activities for a highest benefit and to achieve the goals of the project.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ และ อาจารย์ ดร.ชมชวน บุญระหงษ์ กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา ผู้ให้ชีวิตและสนับสนุนในด้านการศึกษาก่อให้เกิดมา ตลอดจนบุคลากรและนักเรียนภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ทุกท่าน รวมถึงผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีสามารถเอื้อนามได้ทั้งหมด สำหรับความอนุเคราะห์ข้อมูล การอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนกระทั่ง งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

พศิน บุญรอด
พฤษภาคม 2559

สารบัญ

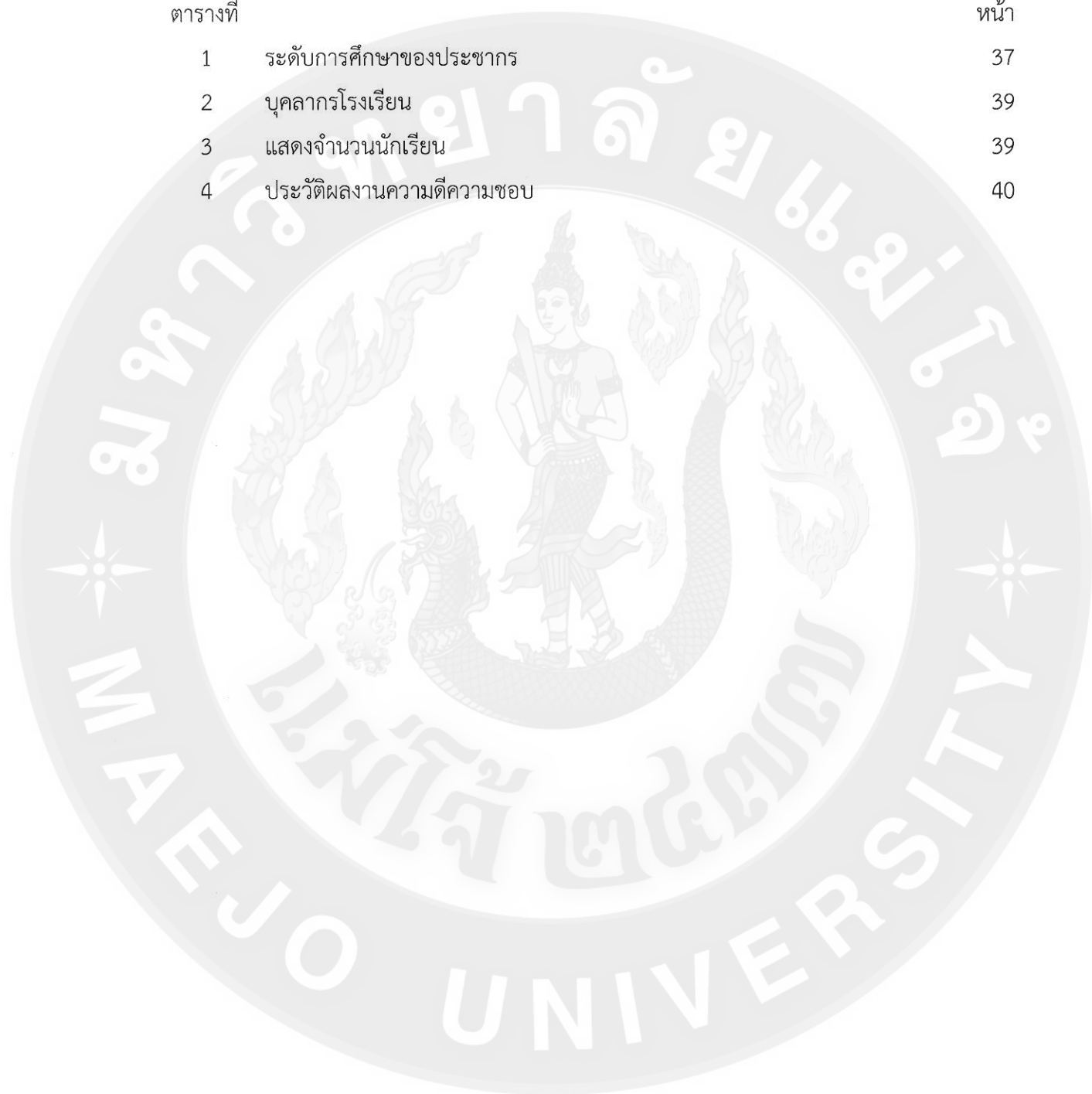
	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
สารบัญตารางผนวก	(12)
สารบัญภาพผนวก	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดและแนวทางดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน	7
แนวคิดและทฤษฎีการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	19
แนวคิดภาวะโภชนาการ	21
บทบาทโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาและส่งเสริมโภชนาการ	23
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
กรอบแนวความคิด	33
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	34
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	35
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	36
สภาพภูมิประเทศ	36
สภาพทางเศรษฐกิจ	36
สภาพทางสังคม	37
ข้อมูลทั่วไปโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่	37
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	42
การนำทฤษฎีบริหารมาใช้ในการบริหารโรงเรียน	44
ผลการวิจัยการศึกษาและพัฒนาแนวทางในการบริหารโครงการเกษตร	
เพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่	
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่	46
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	57
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย	57
ข้อเสนอแนะ	64
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	70
ภาคผนวก ก พืชอาหารในท้องถิ่น	71
ภาคผนวก ข กิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูในโครงการ	
อาหารกลางวัน	75
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	78

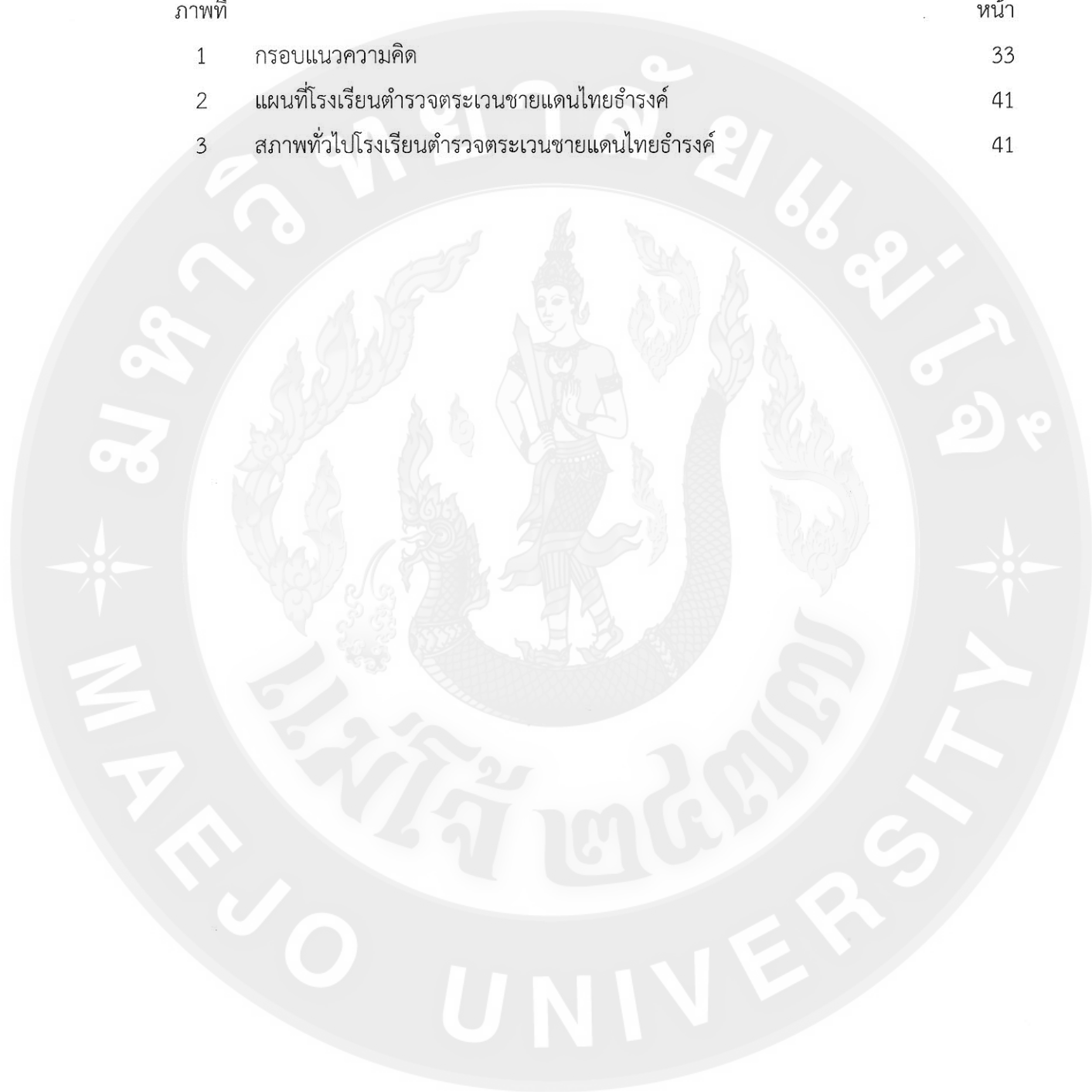
สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ระดับการศึกษาของประชากร	37
2	บุคลากรโรงเรียน	39
3	แสดงจำนวนนักเรียน	39
4	ประวัติผลงานความดีความชอบ	40

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวความคิด	33
2	แผนที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทยอ่ารงค์	41
3	สภาพทั่วไปโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทยอ่ารงค์	41

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวกที่

หน้า

1

พืชอาหารในท้องถิ่น

72

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวกที่		หน้า
1	กิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูในโครงการอาหาร กลางวัน	76
2	อาหารที่เป็นแหล่งของโปรตีนได้แก่เนื้อสัตว์ปลา เนื้อหมู	76
3	อาหารประเภทพืชผักที่หลากหลายและเหมาะสมกับท้องถิ่น	77
4	การเกษตรแบบผสมผสาน	77

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพนั้นปัจจัยที่สำคัญคือการให้การศึกษาและส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้กับประชากรของประเทศ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อนุรักษ บัญญัติ (2543) ได้กล่าวไว้ว่าทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) เป็นปัจจัยในการพัฒนาประเทศเพราะ การพัฒนาประเทศชาติจะเจริญมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์หรือคนในชาตินั้นๆ ซึ่งคุณภาพที่กล่าวถึงคือความรู้ความสามารถด้านสติปัญญาความดีคุณธรรมและสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงสามารถนำวิถีทางในการดำรงชีวิตของตนเองได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงรอบด้านในสังคมปัจจุบันดังนั้นในการพัฒนาเยาวชนของชาติจึงจำเป็นต้องให้เด็กได้รับอาหารที่มีคุณค่าตามวัย และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายเพื่อสร้างความสมบูรณ์ของร่างกายและสติปัญญาพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้ให้แนวคิดไว้ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยรวมถึงความเป็นอยู่วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่แล้วประชากรยังมีฐานะยากจนทำให้ความสามารถในการจัดซื้ออาหารมาบริโภคลดน้อยลง นั่นเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กได้รับประทานอาหารไม่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ ส่งผลให้การพัฒนาด้านร่างกายและสมองไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของกรมอนามัยเป็นผลทำให้การพัฒนาทางการศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก กรมอนามัย (2536) ได้ให้ความสำคัญของอาหารและโภชนาการไว้ว่าภาวะการเจริญเติบโตเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญแสดงถึงภาวะสุขภาพของประชากรวัยเด็กได้รับสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างเพียงพอตามวัยทำให้ร่างกายมีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์หากเด็กที่อยู่ในวัยเรียนได้รับสารอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการจะทำให้ร่างกายไม่สามารถเจริญเติบโตและพัฒนาตามศักยภาพได้และส่งผลถึงความสามารถทางสติปัญญาและการเรียนรู้เจ็บป่วยบ่อยมีความต้านทานโรคต่ำติดเชื้อง่ายซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของ วิชัย ตันไพจิตร (2530) ที่ได้กล่าวว่าโรคขาดสารอาหารจะบ่อนทำลายสุขภาพประสิทธิภาพการทำงานลดลงการขาดสารอาหารที่เกิดจากวัยเด็กทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกายสติปัญญาร่างกายไม่สามารถเจริญเติบโตได้เต็มที่และไม่สามารถชดเชยแก้ไขให้เป็นปกติได้ซึ่งตรงกับ จินตนา ยูนิพันธ์ (2541) กล่าวว่าอาหารมีความสำคัญต่อเด็กในวัยนี้และนอกจากนี้ อารี สันทรวี (2535) ได้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าเด็กที่ขาด

สารอาหารรุนแรงทำให้สติปัญญาไม่ดีไม่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนเด็กปกติขาดสมาธิในการเรียนใจลอยไม่กระตือรือร้นขาดความอยากรู้อยากเห็นระดับสติปัญญามักต่ำกว่าปกติรัฐบาลมีความตระหนักที่จะแก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการให้กับเด็กก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาโดยในช่วงปลายปีงบประมาณ 2534 ได้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันโดยประกาศเป็นพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 42 ฉบับวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2535 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2535 ซึ่งได้กำหนดวงเงินกองทุนอาหารกลางวันไว้ 6,000 ล้านบาทและรัฐบาลจัดงบประมาณเป็นเงินกองทุนปีละ 500 ล้านบาทให้นำไปก่อดอกผลและให้ใช้เฉพาะดอกผลในการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันโดยเริ่มดำเนินการในสถานศึกษาสังกัดต่างๆ คือโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสังกัดตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกรมศาสนา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ต่อมารัฐบาลจึงขยายโครงการอาหารกลางวันไปยังเด็กก่อนประถมศึกษาโดยมอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการร่วมกับกระทรวงต่างๆ ในการจัดโครงการอาหารกลางวันเพื่อพัฒนาเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพซึ่งรัฐบาลอนุมัติเงินให้กระทรวงศึกษาธิการใช้เงินประเดิม 300 ล้านบาท เป็นงบใช้จ่ายนำไปช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันและทุพโภชนาการของนักเรียนและได้เพิ่มวงเงินขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดโครงการอาหารกลางวันมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญาอย่างยิ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์แต่เด็กไทยยังขาดสารอาหารและเป็นโรคขาดสารอาหารอยู่จำนวนมาก โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสามารถจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนได้ทุกโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนขาดแคลนอาหารกลางวันได้รับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ฮ้างรงค์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านปู้หมื่นใน ตำบลแม่สาว อำเภอมะเอย จังหัดเชียงใหม่ได้ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อ 11 มกราคม พ.ศ. 2504 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้จัดทำ “แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2535 และจัดทำเป็นแผนพัฒนาที่มีกรอบระยะเวลา 5 ปี และ 10 ปี สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยฉบับที่ 1

ครอบคลุมช่วงปี พ.ศ. 2534 – 2539 ฉบับที่ 2 เป็นช่วง พ.ศ. 2540 – 2544 ฉบับที่ 3 เป็นช่วง พ.ศ. 2545 – 2549 และฉบับที่ 4 เป็นช่วง พ.ศ. 2550 – 2559

โครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่น้อมนำมาปฏิบัติในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกโรงเรียน มีอยู่ 8 โครงการคือ

1. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
2. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
3. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
5. โครงการฝึกอาชีพ
6. โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน
7. โครงการส่งเสริมสหกรณ์
8. โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร

โครงการเกษตรเพื่ออาหาร เป็นโครงการแรกที่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2523 โดยมุ่งเน้นให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองร่วมกันทำการเกษตรในโรงเรียน แล้วนำผลผลิตที่ได้มาประกอบเป็นอาหารกลางวัน โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเงิน สิ่งของ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุอุปกรณ์การเกษตร และอุปกรณ์การประกอบอาหารให้แก่โรงเรียนในโครงการ การดำเนินงานของโครงการนี้นอกจากจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันแล้ว ยังทำให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ด้านโภชนาการและด้านการเกษตรแผนใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้ต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคตลอดปีการศึกษา โดยใช้ผลผลิตการเกษตรที่ผลิตขึ้นภายในโรงเรียนมาประกอบอาหาร และมีกิจกรรมที่สำคัญคือ พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในโรงเรียน ทั้ง เนื้อสัตว์ ปลา ถั่วเมล็ดแห้ง พืชผักและผลไม้ที่หลากหลายเหมาะสมกับท้องถิ่นโดยเฉพาะกล้วยและมะละกอ โดยใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานและชีววิธี ให้มีผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแผนการประกอบอาหารของโรงเรียน ส่งเสริมการถนอมอาหารที่มีเหลือใช้ เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูขาดแคลน ประกอบอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่มีคุณค่า และถูกสุขลักษณะ เฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการ รวมทั้งการตรวจสุขภาพและปรับปรุงภาวะโภชนาการของนักเรียนและของชุมชน จัดการเรียนการสอนเรื่องการเกษตรและโภชนาการในโรงเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ

วัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559 มีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดของการ

พัฒนาคือ “เด็กและเยาวชน มีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน มีความรู้ และทักษะทางวิชาการ และการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต รักและหวงแหน ทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนและประเทศชาติได้” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้รับโอกาสในการพัฒนา และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายสูงสุด อันจะช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559 ไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทางวิชาการ

วัตถุประสงค์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ

วัตถุประสงค์ที่ 5 ปลุกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ที่ 6 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการบริหารงานโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีคือโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังไม่บรรลุตาม วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการฯ เท่าที่ควร ด้วยเหตุ ปัจจัยหลายๆ ด้านโดยเฉพาะด้าน บุคลากรที่มีน้อยแต่ภาระงานมาก และงบประมาณที่ไม่เพียงพอ การมีส่วนร่วมจากชุมชน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องยังมีน้อย แม้แต่นักเรียนก็มีส่วนร่วมน้อยทั้งที่เป็นเครื่องชี้วัดโดยตรง สุขภาพของนักเรียน ต้องสมบูรณ์ ต้องมาจากการได้รับสารอาหารที่ดีมีประโยชน์ ผลผลิตของโครงการเกษตรเพื่ออาหาร กลางวันต้องได้รับการบริหารจัดการภายใต้ความพอเพียงโดยเน้นพันธุ์พืชพื้นเมืองที่ปลูกง่าย และ นักเรียนชอบกิน การปรุงอาหารที่ผ่านมามีจะเป็นการปรุงตามใจผู้ปรุง

ไม่ได้เกิดจากความต้องการของผู้กินอาหารจึงเป็นสาเหตุที่มีอาหารเหลือเป็นเศษอาหารที่ นักเรียนทิ้ง ทำให้ภาวะโภชนาการของนักเรียนไม่ดีเท่าที่ควร

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูใหญ่ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่อำเภอดำรงฯ จึงมีความ สนใจที่จะทำการศึกษการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันบนพื้นฐานของวัฒนธรรมการ บริโภคท้องถิ่นของ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่อำเภอดำรงฯ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอำรงค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหาแนวทางในการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอำรงค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้แนวทางในการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอำรงค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้ความรู้ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องจากการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอำรงค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
3. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอำรงค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำความรู้ที่ได้ นำไปพัฒนาการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ให้สัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กรรมการศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอำรงค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
2. ด้านงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
3. ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

3. ด้านพื้นที่

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

4. ด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม 2556 ถึง ตุลาคม 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์สำหรับการวิจัยไว้ดังนี้

โครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานอย่างเพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงและช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนให้ได้รับประทานอาหารทุกคน

การบริหารงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน หมายถึง การดำเนินงานศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการวางแผนการดำเนินงานตามแผนและการประเมินผลเพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าหลักโภชนาการ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง โรงเรียนที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยครูตำรวจตระเวนชายแดน ใช้หลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและดำเนินโครงการตามพระราชดำริ ฯ

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน หมายถึง โครงการที่จัดตั้งขึ้นตามพระปณิธานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร หมายถึง กรอบแนวทางให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินงานไปในทางเดียวกัน มีการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อใช้ในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลความสำเร็จของงานพัฒนา เพื่อให้งานพัฒนาของพระองค์บรรลุผลสูงสุดต่อเด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนในถิ่นทุรกันดาร

หน่วยร่วมสนองงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนกิจกรรมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เช่น เกษตรอำเภอแม่เมาะ ปศุสัตว์อำเภอแม่เมาะ ประมงจังหวัดเชียงใหม่ สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างแนวความคิดและกำหนดแนวทางในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและแนวทางดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
2. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารโรงเรียน
3. แนวคิดโภชนาการ
4. บทบาทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาและส่งเสริม โภชนาการ
5. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวความคิด

แนวคิดและแนวทางดำเนินการโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียน

1. ความหมายการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

บุษรา ประดิษฐ์นุช (2538) ได้กล่าวว่าโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนหมายถึงบริการที่โรงเรียนจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนในโรงเรียนได้รับประทานโดยมีรูปแบบการบริการในลักษณะต่างๆ มีความเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองรวมทั้งสภาพของโรงเรียนและท้องถิ่นอาหารที่จัดต้องมีคุณค่าทางโภชนาการมีปริมาณเพียงพอและมีราคาเหมาะสมเพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดีการเลือกอาหารที่ถูกต้องตามกำลังเงินและเศรษฐกิจทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกายสติปัญญาอารมณ์สังคมและสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร

วิลาวัลย์ เพ็งพานิช (2539) ได้กล่าวว่าการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนหมายถึงการที่โรงเรียนจัดอาหารกลางวันให้กับนักเรียนในรูปของการให้บริการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่เหมาะสมกับอัตภาพของนักเรียนโรงเรียนและท้องถิ่น

ดิลกพัฒน์ วิชัยโชติ (2540) ได้เสนอไว้ว่าโครงการอาหารกลางวันหมายถึงการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลนให้ได้รับประทานอาหารโดยไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินและมีคุณค่าทางโภชนาการและมุ่งให้นักเรียนเกิดประสบการณ์เรียนรู้ในด้านต่างๆ เกี่ยวกับโภชนาการ

จักรพงศ์ บุญเลิศ (2541) ได้กล่าวว่าการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนหมายถึงโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการจัดอาหารให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียน เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดีมีการเลือกอาหารที่ถูกต้องตามกำลังเงินและเศรษฐกิจทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาการทางร่างกายสติปัญญาอารมณ์สังคมและสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร

ศตวรรษ พลมณี (2541) ได้ให้ความหมายไว้ในทำนองเดียวกันว่าโครงการอาหารกลางวันหมายถึงโครงการที่โรงเรียนประถมศึกษาจัดบริการให้นักเรียนได้รับประทานอาหารมื้อกลางวัน

อนุรักษ์ บุญจันทร์ (2543) ได้ให้ความหมายของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่าหมายถึงการจัดโครงการอาหารกลางวันเพื่อส่งเสริมโภชนาการให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่สะอาดมีคุณค่าเหมาะสมกับความต้องการเป็นการช่วยเหลือนักเรียนยากจนให้มีอาหารกลางวันรับประทาน

2. ความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ได้มีนักวิชาการนักการศึกษากล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้ คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ว่าเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสมบูรณ์ให้กับร่างกายลดภาวะทุพโภชนาการให้กับเด็กวัยเรียนอันส่งผลการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านวิชาการทางด้านโภชนาการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

สนั่น มีสัจธรรม (2537) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งมีกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง
2. เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย
3. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน
4. เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารให้กับนักเรียน
5. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการการศึกษาแก่ชุมชนและนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

ดาวรุ่ง ศิริแรง (2541) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่าเพื่อยกระดับโภชนาการของนักเรียนนักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงรู้จักอนามัยในการรับประทานอาหารมีนิสัยที่ดีในการบริโภคและช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจนให้มีอาหารกลางวันรับประทาน

อนุรักษ์ บุญจันทร์ (2543) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาด้านร่างกายสมองจิตใจอารมณ์และสังคมอย่างครบถ้วนช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกต้องมีคุณค่าต่อร่างกายอันจะช่วยมีสุขภาพดีลดภาวะทุพโภชนาการให้แก่เด็กในวัยเรียนและเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันในโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เพื่อให้ นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาที่มีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการได้รับประทานอาหารทุกวันตลอดปีการศึกษาอย่างเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย

3. ประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

รัฐบาลได้มองเห็นประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนโดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2542 กำหนดให้โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลและมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ถึงประโยชน์ของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดังนี้

สุชาติ ขำหรุ่น (2538) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอาหารกลางวันไว้ว่าโครงการอาหารกลางวันเป็นประโยชน์โดยตรงแก่นักเรียนมีผลต่อผู้ปกครองในเรื่องของการลดค่าใช้จ่ายการครองชีพได้อีกทางหนึ่งอีกประเด็นหนึ่งโรงเรียนเป็นศูนย์กลางด้านการประกอบอาหารมุ่งผลทางโภชนาการที่ดีให้กับชุมชนและยังเป็นการช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมเมื่อนักเรียนรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแกร่งสมบูรณ์แข็งแรงสติปัญญาดีทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เศรษฐกิจของครอบครัวและประเทศชาติดีขึ้นด้วย

วิลาวัณย์ เพ็ญพานิช (2539) ได้กล่าวไว้ว่าโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นการช่วยเหลือนักเรียนในด้านการประหยัดเนื่องจากโรงเรียนทำอาหารจำหน่ายโดยไม่หวังผลกำไรเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง
2. ช่วยให้นักเรียนรับประทานอาหารที่ถูกสัดส่วนและเพียงพอหรือได้สารอาหารต่างๆ 1 ใน 3 ของความต้องการของเด็กในหนึ่งวัน
3. ทำให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษาเช่นนักเรียนมีความรู้ด้านโภชนาการจากประสบการณ์จริง
4. การจัดเลี้ยงอาหารกลางวันจะเป็นโอกาสอันดีที่จะดำเนินการสอนวิชาอนามัยด้านการปฏิบัติเช่นการรักษาความสะอาดการล้างภาชนะการกำจัดเศษอาหารและสิ่งปฏิกูลทั้งยังเปิดโอกาสฝึกหัดให้นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีเช่นล้างมือก่อนรับประทานอาหาร เป็นต้น
5. ให้นักเรียนมีความรู้ด้านสังคมเช่นการฝึกให้รู้จักมารยาทในการนั่งรับประทานอาหารและรู้จักสังสรรค์
6. เป็นการส่งเสริมให้รักการเกษตร

7. เป็นประโยชน์ในด้านความเป็นประชาธิปไตย เช่น การเข้าแถวรอรับอาหารตามลำดับก่อนหลัง

8. ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม

9. เพื่อช่วยให้เด็กได้นำความรู้ไปเผยแพร่แก่ทางบ้านและชุมชนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า

1. นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจะได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารอย่างทั่วถึง

2. สุขภาพอนามัยและการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญาของนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจะพัฒนาได้ตามมาตรฐานทางร่างกายของกระทรวงสาธารณสุข

3. นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจะเกิดอุปนิสัยในการรับประทานอาหารที่ถูกหลักอนามัยรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายพร้อมทั้งมารยาทในการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง

4. นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจะมีการพัฒนาที่ดีทุกด้านเติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

ดาวรุ่ง ศิริแรง (2541) ได้สรุปประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันว่าอาหารกลางวันมีประโยชน์ต่อนักเรียนมากในการที่นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายได้รับการพัฒนาความรู้ด้านโภชนาการพัฒนาด้านอารมณ์สังคมสติปัญญาอันเกิดผลดีต่อนักเรียน

4. หลักการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ได้มีหน่วยงานทางการศึกษานักวิจัยและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดในเรื่องของหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้

ธีรวุฒิ ประทุมรัตน์ (2534) ได้เสนอแนะหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้

1. หลักถูกต้องตามหลักวิชาอาหารและโภชนาการ

2. หลักความต้องการของนักเรียน

3. หลักความสะอาด

4. หลักไม่มุ่งกำไร

5. หลักควบคุมตรวจสอบ

6. หลักความแตกต่าง

7. หลักประเมินผล

สุชาดา ขำหรั่ง (2538) ได้กล่าวถึงหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้
โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของโครงการสุขภาพในโรงเรียนที่
ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันตามหลักโภชนาการโดยให้นักเรียนทุกคนได้ฝึกปฏิบัติจริง
มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

รัชฎาภา อมาตยกุล (2539) กล่าวถึงหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพ มหานครไว้ว่า

1. กินถูกกำหนดราคาอาหารให้เหมาะสมมีคุณค่าราคาถูก
2. กินอิ่มกำหนดปริมาณอาหารให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโต
3. กินดีกำหนดคุณค่าอาหารตามหลักโภชนาการครบถ้วนที่มีตามฤดูกาล
4. กินมีวินัยกำหนดให้มีการอบรมมารยาทในการรับประทานอาหารตามวัฒนธรรม
ประเพณีฝึกการช่วยตนเองและรักษาความสะอาด

ในทำนองเดียวกันสอดคล้อง ดิลกพัฒน์ วิชัยโชติ (2540) ได้กล่าวถึงหลักการจัดโครงการ
อาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. มุ่งผลประโยชน์ที่เกิดประโยชน์กับตัวเด็กอย่างแท้จริงมุ่งส่งเสริมเด็กยากจนและเด็ก
ทั่วๆ ไปให้ได้รับประทานอาหารที่ดีราคาถูกที่นักเรียนทุกคนสามารถหาซื้อรับประทานได้เงินที่ได้จาก
การขายอาหารมีกำลังเล็กน้อยนำไปปรับปรุงอาหารกลางวันให้ดีขึ้นหรือเอาไปใช้สำหรับค่าอุปกรณ์
เครื่องใช้ที่สึกหรอ
2. มุ่งคุณค่าที่โภชนาการการจัดอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการนั้นควรจะต้องจัดให้
ครบ 5 หมู่ ผู้จัดรายการอาหารควรจะต้องพิจารณาถึงสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนในท้องถิ่นของ
ตนว่าเด็กท้องถิ่นนั้นๆ ขาดสารอาหารประเภทใดมากที่สุดก็ต้องจัดอาหารประเภทที่เขาขาดไปทดแทน
มากยิ่งขึ้น
3. มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาให้นักเรียนได้ศึกษาด้านต่างๆ เกี่ยวกับการจดยรายการ
อาหารการเลือกซื้ออาหารการปรุงอาหารการอนามัยการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร

ปรียา เกตุทัต (2542) ได้กล่าวถึงหลักการจัดอาหารสำหรับเด็กวัยเรียนไว้ว่า

1. จัดโดยถืออาหาร 5 หมู่มีรายละเอียดดังนี้
หมู่ที่ 1 – เนื้อสัตว์และเครื่องในสัตว์ควรได้รับวันละ $\frac{3}{4}$ ถ้วย ไข่ควรได้รับวันละ 1 – 2 ฟอง
น้ำมันหรือเครื่องต้มผสมนมควรได้รับวันละ 3 – 4 ถ้วย
หมู่ที่ 2 – ข้าวควรได้รับวันละ 3 – 5 ถ้วย
หมู่ที่ 3 – ผักใบเขียวและผักอื่นๆ ควรได้รับวันละ $\frac{3}{4}$ - 1 ถ้วย
หมู่ที่ 4 – ผลไม้ควรได้รับมีผลไม้ 1 ผลหรือ 1 จาน
หมู่ที่ 5 – ไขมันหรือน้ำมันควรได้รับวันละ 2 – 3 ช้อน

2. ไม่เป็นอาหารรสจัด เช่น เค็มจัดเผ็ดจัดหรือเปรี้ยวจัด
3. อาหารที่มีลักษณะสีสันท่ากิน
4. อาหารทะเลควรรับประทานสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง เพื่อป้องกันโรคคอพอก เนื่องจากในอาหารทะเลนั้นมีเกลือไอโอดีน
5. ผักและผลไม้รับประทานให้เพียงพอทุกมื้อตามฤดูกาล
6. ไข่ไก่หรือไข่เป็ดควรรับประทานไข่อสุก สามารถย่อยง่าย

5. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

นักวิชาการนักรับการศึกษาได้เสนอแนวคิดของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการไว้ดังนี้

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536) กล่าวว่าขั้นตอนในการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการคือสภาพที่ต้องการในอนาคตที่มีที่ท่าว่าไม่ตรงกับสภาพที่ให้เป็นไปหรือมีขึ้นตั้งนั้นเป็นกระบวนการแรกในการดำเนินงานบริหารภายในโรงเรียนเป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันว่าเป็นอย่างไรอะไรคือปัญหาและความต้องการเพราะผลของการศึกษาขั้นนี้จะได้ข้อมูลที่แสดงถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องดำเนินการของโรงเรียนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ในเอกสารโครงการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่าสภาพปัจจุบันหมายถึงสภาพความเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่หรือผลการดำเนินงานอยู่ในขณะนั้นสภาพปัญหาหมายถึงการดำเนินงานหรือผลผลิตที่หน่วยงานเป็นอยู่ในปัจจุบันยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่ต้องการหรือระดับมาตรฐานที่กำหนดสภาพปัญหารุนแรงมากน้อยขึ้นอยู่กับความแตกต่างกับเกณฑ์ความต้องการและเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับสำนักงาน

ดิลกพัฒน์ วิชัยโชติ (2540) ได้อธิบายไว้ว่าการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการคือข้อมูลที่แสดงถึงสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการปฏิบัติงานและสภาพที่โรงเรียนต้องการในอนาคต

สำหรับขั้นตอนในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) เสนอแนวทางการดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงานประกอบไปด้วยผู้บริหารโรงเรียนและผู้นิเทศจำนวนประมาณ 5 – 7 คนทำหน้าที่ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

1.1 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศในปีการศึกษาที่ผ่านมาและสภาพการกำกับติดตามผลและนิเทศให้ครบทั้ง 3 ลักษณะคือด้านปัจจัยด้านกระบวนการด้านผลผลิตเพื่อให้มองเห็นสภาพปัจจุบันของงานแต่ละด้านอย่างชัดเจน

1.2 ประมวลและกำหนดเกณฑ์ที่พึงประสงค์หรือของงานแต่ละภารกิจให้ครบเพื่อสามารถกำหนดประเด็นปัญหาหรือความต้องการได้อย่างถูกต้องชัดเจน

2. เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับเกณฑ์ที่พึงประสงค์หรือมาตรฐานของแต่ละภารกิจเป็นขั้นตอนที่วิเคราะห์หัตถ์ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ความรุนแรงของปัญหาแต่ละด้านว่ามีมากน้อยเพียงใดสำหรับเป็นข้อมูลที่จะใช้เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา

3. กำหนดประเด็นปัญหาความต้องการควรประกอบไปด้วยเนื้อหาและรายละเอียดซึ่งทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจถูกต้องชัดเจนสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดดังนั้นโครงสร้างของปัญหาควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือเรื่องของปัญหาสภาพตัวบ่งชี้และพื้นที่ที่เป็นปัญหา

4. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาควรพิจารณาตามเกณฑ์ว่าเป็นปัญหาที่แท้จริงมีความจำเป็นเร่งด่วนความรุนแรงของปัญหาและมีผลกระทบต่อเรื่องอื่นๆ

5. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็นส่วนที่นำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสาเหตุที่แท้จริง

6. การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาและกำหนดทางเลือกควรใช้ตารางวิเคราะห์เพื่อให้สามารถมองเห็นความสำคัญของส่วนต่างๆ ชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันควรดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยที่หน่วยงานมีอยู่เป็นวิธีการที่ประหยัดเป็นไปได้และมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

7. ประมวลทางเลือกที่ได้กระทำในขั้นที่ 6 โดยพิจารณาจากทางเลือกเป็นกลุ่มเพื่อสะดวกในการนำไปใช้ในการวางแผนต่อไป

ในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนผู้บริหารจำเป็นต้องรู้สภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนในปัจจุบันก่อนว่าเป็นอย่างไรหรืออยู่จุดใดมีปัญหาคือข้อจำกัดอะไรบ้างมีความต้องการอย่างไรเพื่อจะได้ดำเนินการวางแผนแก้ไขได้ตรงจุดซึ่งการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจะต้องสำรวจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆ ของโครงการอาหารกลางวันตรวจสอบข้อมูลที่เป็นปัญหาให้แน่ชัดแล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญ

6. การวางแผน

เป็นที่ยอมรับว่าการปฏิบัติงานทุกอย่างถ้าจะให้ประสบความสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพจะต้องมีการวางแผนอย่างรัดกุมมีความเป็นไปได้ในด้านความพร้อมทรัพยากรและการยอมรับของผู้ปฏิบัติงานผู้รับผลจากแผนดังนั้นการวางแผนมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่งและได้มีผู้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ดังนี้

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ (2543) ได้ให้ความหมายของการวางแผนหมายถึง เครื่องมือที่สำคัญของนักบริหารที่ช่วยให้การบริหารเป็นระบบการวางแผนที่ดีจะช่วยชี้ทางในการบริหารให้ดำเนินงานไปด้วยดีมีประสิทธิภาพงานสำเร็จลุล่วงไปอย่างราบรื่น

ดิลกพัฒน์ วิชัยโชติ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการวางแผนหมายถึงภารกิจในการบริหารงานที่มีทิศทางแน่นอนมีระบบที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ

อธิปัตย์ คลีสุนทร (2544) ได้ให้ความหมายการวางแผนไว้ว่าหมายถึงการนำข้อมูล (สารสนเทศ) ในอดีตปัจจุบันและแนวโน้มมาคิดวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการที่ดีและเหมาะสมที่สุดเพื่อดำเนินการสำหรับอนาคตโดยการพิจารณาวัตถุประสงค์เป้าหมายทรัพยากรรวมทั้งปัญหาที่มีหรือที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536) ได้กล่าวไว้ว่าการวางแผนบริหารโครงการอาหารกลางวันควรดำเนินงาน 3 ประการคือการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันการประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดทำโครงการอาหารกลางวันและการประชุมผู้ปกครองครูนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันเพื่อให้การจัดโครงการอาหารกลางวันได้ผลตามความมุ่งหมายเพื่อปฏิบัติตามนโยบายควบคุมดูแลให้ข้อเสนอแนะและสนับสนุนให้ความช่วยเหลืองานตามโครงการได้ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพจึงให้หัวหน้าสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ
- 1.2 ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน
- 1.3 ครูผู้เกี่ยวข้องเช่นครูโภชนาการสุขศึกษาพลศึกษาเป็นกรรมการ
- 1.4 ตัวแทนผู้ปกครอง
- 1.5 ครูทำหน้าที่การเงินของโรงเรียน
- 1.6 กรรมการศึกษาประมาณ 1 ใน 3
- 1.7 ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ในท้องถิ่นที่โรงเรียนเห็นสมควรคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง

จะเป็นเจ้าหน้าที่ในการจัดทำโครงการอาหารกลางวันและรับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันการประสานงานการนิเทศติดตามผลภายในและการรายงานผลตลอดจนร่วมมือกับผู้บริหารและคณะครูแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงานการแต่งตั้งเป็นอำนาจของโรงเรียน

2. การประชุมคณะกรรมการจัดทำโครงการอาหารกลางวันประธานควรนัดประชุมเพื่อกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมายในการจัดโครงการอาหารกลางวันและหลังจากนั้นเลขานุการเสนอรูปแบบการจัดอาหารกลางวันและวิธีการดำเนินการเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. การประชุมผู้ปกครองครูนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ชี้แจงเป็นแนวทางการร่วมมือประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญมากโครงการอาหารกลางวันบรรลุจุดมุ่งหมายต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ได้แก่เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้ปกครองกำนันผู้ใหญ่บ้านบุคคลเหล่านี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประสบความสำเร็จได้

แสวง จันท์ชุย (2542) ได้ให้ความหมายของการวางแผนโครงการอาหารกลางวันว่าหมายถึงการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไรที่ไหนอย่างไรเมื่อไรโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันงบประมาณวัสดุอุปกรณ์รูปแบบการจัดโครงการอาหารกลางวันตลอดจนการจัดทำโครงการและการประชุมผู้ปกครองเพื่อให้โครงการอาหารกลางวันดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากที่กล่าวมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้เสนอการวางแผนในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพโรงเรียนจึงควรได้จัดวางแผนดังนี้

1. กำหนดแนวทางดำเนินงานกลุ่มเป้าหมาย
2. การเลือกรูปแบบการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางและการดูแลกลุ่มเป้าหมายได้ตามกำหนด
3. การใช้จ่ายงบประมาณให้เพียงพอตลอดปี
4. การจัดทำรายการอาหารเพื่อให้โรงเรียนมีอาหารที่มีคุณค่าและเหมาะสมตามฤดูกาลและราคาประหยัด
5. วางแผนการดำเนินงานและการบริหารบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
6. วางแผนการสอนกับกระบวนการจัดทำอาหารกลางวัน
7. เชื่อมโยงประสานการดำเนินงานกับโครงการอื่นๆ
8. ประชาสัมพันธ์โครงการอันจะส่งผลต่อการระดมทุนและความช่วยเหลือสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน
9. วางแผนการประเมินผลและการรายงานข้อมูล
10. เสนอแผนงานโครงการให้คณะกรรมการโรงเรียนพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติการดำเนินงาน

7. การดำเนินงานตามแผน

การดำเนินงานตามแผนเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ผู้บริหารรู้ว่าได้มีการปฏิบัติจริงและมีการปฏิบัติตามแผนหรือไม่อย่างไรซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประกอบไปด้วยการควบคุมการกำกับติดตามและการนิเทศซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

สมบุรณ์ แก้วมาก (2533) กล่าวว่าว่าการควบคุมการกำกับการดำเนินงานตามแผนโครงการอาหารกลางวันนั้นก็เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการดำเนินงานนั้นเป็นไปอย่างถูกต้องตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ในโครงการหรือไม่และถ้ามีปัญหาในการดำเนินงานก็สามารถที่จะทำการปรับปรุงแก้ไขได้ทันทีที่และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

จารึก ดั่งเล็ก (2538) กล่าวว่าว่าการดำเนินงานตามแผนหมายถึงการดำเนินงานซึ่งประกอบไปด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันการบริหารงานงบประมาณการควบคุมการกำกับติดตามรวมถึงการนิเทศการดำเนินงานตามแผนนี้ควรใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้การจัดอาหารกลางวันบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้เสนอแนะการดำเนินงานตามแผนไว้ดังนี้

1. ชี้แจงให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและเข้าใจนโยบายเป้าหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลอาชีพต่างๆ ในการให้การสนับสนุนด้านทุนวัสดุงานครัววัสดุการเกษตรและแรงงานในการประกอบอาหารซึ่งจะทำให้โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนดำเนินไปด้วยความราบรื่นยั่งยืนและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้เพื่อให้โครงการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยโรงเรียนต้องคำนึงถึงส่วนประกอบต่างๆ บุคลากรวัสดุอุปกรณ์การจัดบริการการประกอบอาหารการบริหารจัดการการสุขาภิบาลอาหารและรูปแบบการจัดอาหารกลางวัน

3. การดำเนินการเรื่องการกำกับติดตามควบคุมและการนิเทศครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในเรื่องของการจัดซื้อจัดจ้างตามโครงการอาหารกลางวันการดำเนินงานด้านการเงินบัญชีและพัสดุ

4. อื่นๆ ตามความเหมาะสม

ธงชัย สันติวงศ์ (2539) ได้กล่าวถึงการควบคุมการกำกับไว้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารของผู้บริหารและมีความสำคัญต่อความสำเร็จของงานการปฏิบัติจะบรรลุวัตถุประสงค์การวินิจฉัยสั่งการการให้คำแนะนำติดตามดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

วิลาวณย์ เพ็ญพานิช (2539) ได้เสนอแนวความคิดในเรื่องการติดตามหมายถึงการตรวจสอบสภาพทั่วไปและผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันเพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้หรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายมากน้อยเพียงใดเพื่อปรับปรุงการ

ดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันจะต้องพิจารณาด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านปัจจัยดูว่าปัจจัยในการดำเนินงานเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใดเช่นคนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์และการจัดการเป็นต้น
2. ด้านกิจกรรมการดำเนินงานได้แก่
  - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
  - 2.2 การวางแผนและการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน
  - 2.3 รูปแบบการจัดทำอาหารกลางวัน
3. ด้านผลการดำเนินงานติดตามผลดูว่ามีการปฏิบัติเป็นอย่างไรเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงไรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
  - 3.1 ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนิเทศติดตามผลงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนอย่างน้อยเดือนละ1 ครั้งโดยให้แบบบันทึกการนิเทศโครงการอาหารกลางวัน
  - 3.2 ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องประเมินผลงานการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนภาคเรียนละ1 ครั้งโดยใช้เกณฑ์การประเมินเพื่อจัดอันดับคุณภาพโครงการอาหารกลางวัน
  - 3.3 คณะครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันจะต้องรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคให้ผู้บริหารทราบด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรแล้วแต่กรณีเพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องและมีอำนาจในการตัดสินใจทราบเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น อาคม จันสุนทร (2533) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่าหมายถึงการดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและคณะครูร่วมมือกัน

สนั่น มีสัจธรรม (2537) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่าหมายถึงกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อการพัฒนางาน

สุรีย์ เมธินฤมิตร (2543) ให้ความหมายของการนิเทศไว้ว่าการนิเทศหมายถึงการตรวจดูการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาการสั่งให้ปฏิบัติการให้คำแนะนำช่วยเหลือต่างๆ เพื่อให้มีการประสานงานในหน่วยงานนั้นๆ การนิเทศนั้นจะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำสำนักงานโครงการอาหารกลางวัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้ให้ความหมายของการนิเทศโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนว่าเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและประสานงานต่อเนื่องสม่ำเสมออันเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปรับปรุงแนะนำสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

วิลาวัลย์ เพ็งพานิช (2539) กล่าวว่าว่าการนิเทศกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันหมายถึง การเสนอแนะช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์

8. การประเมินผล

ในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำทุกวันที่เปิดเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนมีอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันย่อมพบอุปสรรคโรงเรียนจึงควรให้มีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบการทำงานและนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไปได้มีนักศึกษานักวิชาการได้ให้ความหมายการประเมินผลไว้ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2539) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่าหมายถึงการตัดสินคุณค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือกระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ

สุมาลี จันทรชล (2539) กล่าวว่า การประเมินผลหมายถึงการนำผลการวัดที่ได้ไปใช้ประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าดีเลวเพียงใดบรรลุเป้าหมายที่ต้องการขนาดไหนการประเมินผลเป็นประโยชน์ทั้งด้านการเรียนการสอนการบริหารรวมถึงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาและแก้ไขปรับปรุง

ไพศาล หวังพานิช (2540) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการว่าหมายถึงกระบวนการกำหนดคุณค่าของโครงการเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจว่าดีมีประสิทธิภาพได้ผลเพียงใด

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536) การประเมินผลโครงการอาหารกลางวันหมายถึงขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการการบริหารเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งจะต้องกระทำควบคู่ไปกับการปฏิบัติการประเมินผลจะช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงการปฏิบัติงานตามที่แผนงานโครงการที่กำหนดไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่วางไว้หรือไม่เพียงใดมีอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไรเพื่อที่จะได้ข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จารึก ดั่งเหล็ก (2538) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการอาหารกลางวันหมายถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานอย่างครอบคลุมทั้งด้านปัจจัยกระบวนการและผลผลิตเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพของแผนงานหรือโครงการต่อไปและการประเมินผลที่ดีนั้นควรยึดหลักกว้างๆ ได้แก่ หลักการครอบคลุมหลักการสม่ำเสมอหลักความยืดหยุ่นหลักยึดวัตถุประสงค์หลักการนำไปใช้

ณัฏ จ่ากลาง (2542) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันว่าหมายถึงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่บ่งชี้คุณค่าของโครงการเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้เสนอแนวทางในการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันและการรายงานดังนี้

1. โครงการสามารถจัดกิจกรรมเสริมสนับสนุนหรือบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อโครงการอาหารกลางวันหรือไม่อย่างน้อยเพียงใดโครงการอะไรบ้างที่ดำเนินการ
2. ชุมชนมีส่วนร่วมหรือให้การสนับสนุนในการจัดโครงการอาหารกลางวันหรือไม่
3. จัดอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการหรือไม่
4. นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการนักเรียนขาดแคลนได้รับประทานอาหารกลางวันครบ 200 วันหรือไม่
5. การเจริญเติบโตของนักเรียนมีการพัฒนาด้านน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานกระทรวงสาธารณสุขหรือไม่
6. นักเรียนมีนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารหรือไม่
7. อื่นๆ ตามสมควรการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนโรงเรียนควรดำเนินการรายงานข้อมูลต่างๆ ตามเวลาที่กำหนดในปฏิทินและรายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ

แนวคิดและแนวทางดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สามารถสรุปได้ว่าการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเป็นการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนในโรงเรียนได้รับประทานโดยมีรูปแบบการบริการในลักษณะต่างๆ มีความเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งสภาพของโรงเรียน และท้องถิ่นอาหารที่จัดต้องมีคุณค่าทางโภชนาการ มีปริมาณเพียงพอ มีราคาพอเหมาะ เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดีการเลือกอาหารที่ถูกต้องตามกำลังเงินและเศรษฐกิจ ทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์สังคม และสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร โดยในการดำเนินงานจะต้องมีการวางแผน บริหาร จัดการให้มีความเหมาะสมและมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบการทำงานและนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไปได้

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

หลักและทฤษฎีการบริหารที่เรานำมาจากชาติตะวันตกนั้นมีมากมายหลายวิธีการตามยุคสมัยเนื่องจากมีนักการศึกษาไทยได้ไปเรียนรู้แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยซึ่งสำเร็จบ้าง ไม่สำเร็จบ้าง การนำทฤษฎีใดที่ไม่เข้ากับคนไทยก็สูญหายไปตามกาลเวลา สิ่งใดปรับเข้ากับวิถีไทยได้ก็อยู่คง

กระทบต่อไป อย่างไรก็ตามหากเราไม่เปลี่ยนแปลง เราก็ไม่สามารถแข่งขันหรือพัฒนาได้เท่ากับประเทศอื่น (บุษรา ประดิษฐ์นุช, 2546)

การบริหารสถานศึกษาแนวใหม่นั้น ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหาร การศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาอีกต่อไป (สุนทร พรหมโท, 2539)

คำจำกัดความ คำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ “การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหาร ส่วนมากหมายถึง การจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีหลายท่านได้ระบุดังนี้ (ดาวรุ่ง ศิริแรง, 2541)

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว (Simon, 1976)

การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Sergiovanni, 1980)

การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่รวมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Barnard, 1968)

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 2531)

ส่วนคำว่า “การบริหารการศึกษา” หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540)

คำว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบันหรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง

ชัยฤกษ์ วราวิทยา (2536) ได้ให้ความหมายการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า หมายถึงการบวนการบริหารที่เป็นขั้นตอนแต่ละขั้นตอนต้องมีความสัมพันธ์สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้ให้ความหมายการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันไว้ว่าหมายถึงการวางแผนส่งเสริมโครงการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ดีให้นักเรียน

दारुंग ศิริแรง (2541) ได้ให้ความหมายการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันไว้ว่าหมายถึงการวางแผนเพื่อบริการด้านอาหารมุ่งให้นักเรียนขาดแคลนได้มีอาหารกลางวันรับประทานที่ถูกหลักโภชนาการ

ณรงค์ เจริญผล (2539) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า หมายถึงการวางแผนเพื่อมีอาหารกลางวันสำหรับรับประทานที่โรงเรียน ส่งเสริมภาวะโภชนาการมุ่งประโยชน์ทางด้านการศึกษาช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลนสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องจัดทำงบประมาณสื่อการเรียนการสอนมาสนับสนุน จะช่วยให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนมีการสร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดไว้ว่าการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการให้ครบขั้นตอนซึ่งประกอบด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการวางแผนการดำเนินงานตามแผนและการประเมินผล

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สามารถสรุปได้ว่าการบริหารงานในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวคิดภาวะโภชนาการ

การที่คนเราจะมีสุขภาพดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ปัจจัยด้านโภชนาการ หากได้รับประทานอาหารอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการแล้ว จะทำให้สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สำหรับคำว่า ภาวะโภชนาการ (Nutritional Status) นั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ให้คำนิยามที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ดังนี้

ชูเกียรติ มณีธร (2538) ได้ให้ความหมายของภาวะโภชนาการ หมายถึง ลักษณะหรือสภาพของร่างกายเนื่องมาจากอาหารกลางวันที่ได้รับประทาน ซึ่งอาจเกิดผลดีหรือผลไม่ดีต่อร่างกาย

ชัยฤกษ์ วราวิทยา (2536) ได้ให้ความหมายของโภชนาการ หมายถึงอาหารที่เข้าสู่ร่างกายแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการเจริญเติบโต การค้าจุนและการซ่อมแซมส่วนต่างๆ ของร่างกาย

สรรเสริญ ทรัพย์พิทักษ์ (2531) กล่าวว่า โภชนาการเป็นเรื่องที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของสารอาหารที่รับประทานเข้าไปจะถูกนำไปเปลี่ยนแปลงในร่างกายผ่านการย่อยการดูดซึม การนำไปใช้ประโยชน์ ช่วยเสริมสร้างร่างกายให้เจริญเติบโต และมีสุขภาพอนามัยที่ดี

ควน ขาวหนู (2538) กล่าวว่า โภชนาการ หมายถึง สภาวะของร่างกายและจิตใจที่เกิดจากการรับประทานอาหารและการที่ร่างกายใช้สารอาหารต่างๆ ที่รับประทานเข้าไปให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

ประยงค์ จินดาวงศ์ (2538) กล่าวว่า โภชนาการ หมายถึง สภาวะของร่างกายและจิตใจซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการรับประทานอาหารและการที่ร่างกายนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด

เสาวนีย์ จักรพิทักษ์ (2539) กล่าวว่า ภาวะโภชนาการ หมายถึง สภาพหรือสภาวะของร่างกายที่เกิดจากการรับประทานอาหาร

1. ประเภทของภาวะโภชนาการ

สารอาหารที่ร่างกายได้รับจากการรับประทานอาหารจะมีผลต่อสภาวะสุขภาพ กล่าวคือหากรับประทานอาหาร ในปริมาณที่พอเหมาะ และมีคุณภาพเพียงพอ มีผลให้ภาวะโภชนาการดี หากรับประทานอาหารในปริมาณที่ไม่เหมาะสมอาจมากเกินไปหรือน้อยเกินไป จะมีผลให้มีภาวะโภชนาการไม่ดี โดยทั่วไป นักวิชาการได้แบ่งภาวะโภชนาการออกเป็น 2 ประเภท (เสาวนีย์ จักรพิทักษ์, 2539) คือ

1. ภาวะโภชนาการที่ดี (Good Nutritional Status) หมายถึง สภาพของร่างกายที่เกิดจากการได้รับอาหารที่ถูกหลักโภชนาการหรือมีสารอาหารครบถ้วน และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของร่างกายและร่างกายใช้สารเหล่านั้นในการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่

2. ภาวะโภชนาการไม่ดีหรือภาวะทุพโภชนาการ (Bad Nutritional Status หรือ Malnutrition) หมายถึง สภาพของร่างกายที่เกิดจากการได้รับอาหารที่มีสารอาหารไม่ครบถ้วนหรือปริมาณไม่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย หรืออาจเกิดจากร่างกายได้รับอาหารครบถ้วนพอเหมาะ แต่ร่างกายไม่สามารถใช้อาหารเหล่านั้นได้จึงทำให้เกิดภาวะผิดปกติขึ้น ภาวะโภชนาการที่ไม่ดีจึงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ภาวะโภชนาการที่สูงกว่าปกติ (Over Nutrition) สภาพร่างกายที่เกิดจากการบริโภคอาหารเกินความต้องการของร่างกาย เช่น การบริโภคอาหารที่ให้พลังงาน เกินกว่าที่ร่างกายจะใช้ร่างกายจึงเก็บอาหารนั้นไว้ในรูปของไขมัน ทำให้เป็นโรคอ้วน (Obesity) และมีโรคอื่นแทรกตามมาด้วย เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดตีบ

2.2 ภาวะโภชนาการที่ต่ำกว่าปกติ (Under Nutrition) สภาพร่างกาย ที่เกิดจากการได้รับอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย หรือได้รับอาหารไม่ครบทำให้เกิดโรคขึ้น เช่น โรคขาดโปรตีน ขาดพลังงาน หรือขาดวิตามิน

จากคำนิยามแนวคิดภาวะโภชนาการที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าภาวะโภชนาการหมายถึง สภาพะสุขภาพร่างกายซึ่งมีผลมาจากการได้รับสารอาหารที่รับประทาน โดยโภชนาการเป็นเรื่องที่วัดด้วยความสัมพันธ์ของสารอาหารที่รับประทานเข้าไปจะถูกนำไปเปลี่ยนแปลงในร่างกายผ่านการย่อยการดูดซึมการนำไปใช้ประโยชน์ ช่วยเสริมสร้างร่างกายให้เจริญเติบโต และมีสุขภาพอนามัยที่ดี

บทบาทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในการพัฒนาและส่งเสริมโภชนาการ

จากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันขึ้นในโรงเรียน ตชด. ซึ่งอยู่ในถิ่นทุรกันดารตามแนวชายแดนทั่วประเทศ เพื่อเป็นการช่วยแก้ไขปัญหการขาดสารอาหารในเด็กวัยเรียนทางหนึ่งนั้น ผลการดำเนินงานโครงการดังกล่าว สามารถช่วยลดความรุนแรงของปัญหาได้ถึงระดับหนึ่งดังจะเห็นได้จากอัตราการมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ของเด็กนักเรียน เมื่อต้นปี 2535 คือ ร้อยละ 31.9 ลดลงเหลือร้อยละ 14.8 ในกลางปี 2538 อย่างไรก็ตาม ปัญหการขาดสารอาหารในเด็กวัยเรียนในพื้นที่ทุรกันดารเหล่านี้คงมีอยู่ในอัตราที่สูง เมื่อเทียบกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร พ.ศ. 2535 - 2539 (ร้อยละ 10) และแผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (ร้อยละ 7) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรากฐานของภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยของบุคคลในพื้นที่เหล่านี้ยังไม่ดีพอ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการคมนาคม อีกทั้งบางพื้นที่ก็ยังไม่ปลอดภัยจึงทำให้บริการขั้นพื้นฐานต่างๆ รวมทั้งการบริการสาธารณสุขเข้าไปไม่ถึง ในทางกลับกันประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวก็เดินทางออกมารับบริการต่างๆ ได้อย่างยากลำบาก จึงเป็นสาเหตุให้กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ทุรกันดารเหล่านี้มีโอกาสในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้อยกว่าที่อื่นๆ ด้วยเหตุนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจึงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่น

ทารกันดาร เพื่อช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตและการได้ด้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรของชาติในการที่จะพัฒนาประเทศชาติต่อไป เพราะการที่คนเราจะมีภาวะโภชนาการและสุขภาพที่ดีได้นั้น จะเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา นั่นคือแม่จะต้องมีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดีด้วย ถ้าแม่ขาดสารอาหารก็จะส่งผลอย่างร้ายแรงต่อเด็กที่จะเกิดออกมา ทั้งด้านการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของร่างกายและสมอง โดยส่งเสริมให้หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กทารกแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี ขึ้นไป ได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม จะช่วยให้แม่มีภาวะโภชนาการที่ดีและมีสุขภาพอนามัยดี ส่งผลให้เด็กแรกเกิดมีการเจริญเติบโตและการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ แนวความคิดในการดำเนินงานมีดังนี้

1. สนับสนุนให้มีบริการดูแลอนามัยแม่และเด็กขั้นพื้นฐานให้ครบทุกพื้นที่เป้าหมาย
2. กำหนดให้มีกิจกรรมเพิ่มเติมที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ
3. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เพื่อให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถประสานงานกันได้อย่างรวดเร็วและทันการ
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เพื่อให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถประสานงานกันได้อย่างรวดเร็วและทันการ
5. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เพื่อให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถประสานงานกันได้อย่างรวดเร็วและทันการ

การดำเนินงานในโครงการนี้จากหน่วยตระเวนชายแดนในพื้นที่แล้วยังมีสำนักงาน โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและเจ้าหน้าที่ กระทรวงสาธารณสุขด้วย เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2544 (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2546)

1. พื้นที่เป้าหมาย

หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตบริการการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ โดยแบ่งพื้นที่เป้าหมายตามความทุรกันดารของพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้

ประเภทที่ 1 คือ พื้นที่ที่รถเข้าไม่ถึงหรือเข้าได้เฉพาะบางฤดูกาลเท่านั้น

ประเภทที่ 2 คือ พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากสถานบริการสาธารณสุข ต้องใช้เวลาเดินทางนาน แต่รถยนต์สามารถเข้าถึงได้ตลอดทั้งปี

ประเภทที่ 3 คือ พื้นที่ปกติเป็นพื้นที่ที่มีสถานบริการสาธารณสุข อยู่ใกล้รัศมีไม่เกิน 15 กิโลเมตร ประชาชนสามารถเดินทางไปรับบริการได้สะดวกตลอดทั้งปี

ในพื้นที่ทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้น ยังประกอบไปด้วยบางพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อถือ ได้แก่ บางพื้นที่ในเขตภาคเหนือ ซึ่งเป็นชาวเขาและ

บางพื้นที่ในเขตภาคใต้ซึ่งเป็นชาวมุสลิม การดำเนินงานตามโครงการนี้จะสามารถแก้ปัญหาการขาดสารอาหารในเด็กวัยก่อนเรียน ได้อย่างดียิ่ง ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นคนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (โกวิทย์ วัฒนะ และคณะ, 2539)

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้มีพระราชดำริให้ทดลองดำเนินโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันขึ้นในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมอยู่ในความดูแลของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนโดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สิ่งของ วัสดุ อุปกรณ์ การเกษตร พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ต่างๆ ตลอดจนอุปกรณ์การประกอบอาหารให้โรงเรียนพระองค์ มีพระราชดำริว่า นอกจากการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อนำมาประกอบเป็นอาหารกลางวันในโรงเรียนแล้ว เด็กนักเรียนควรจะมีความรู้ทางด้านการเกษตร เพราะเขาเหล่านั้นเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้ว จะมีโอกาสที่จะได้เรียนต่อน้อยมากเด็กส่วนใหญ่เป็นลูกชาวไร่ชาวนามีฐานะยากจนเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วจำเป็นต้องกลับไปช่วยพ่อแม่ทำมาหากินทางด้านการเกษตรต่อไป นอกจากนี้เด็กๆ ควรมีความรู้ทางด้านโภชนาการ คุณค่าของอาหาร และรู้จักวิธีการประกอบอาหาร การถนอมอาหาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กๆ สามารถพัฒนาตนเองและครอบครัวได้ในอนาคต (ปรีดี วงศ์ิเบศร์, 2542)

สิ่งสำคัญที่พระองค์ทรงหวังไว้ อย่างหนึ่ง คือความร่วมมือของผู้ปกครองของนักเรียนในท้องถิ่นชนบทห่างไกล ผู้ปกครองไม่มีเวลาจะดูแลเด็กๆ เพราะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน การดูแลเด็กนักเรียนจึงเป็นภาระของครูตำรวจตระเวนชายแดนในการดูแลและสอนความรู้ให้กับเด็ก เมื่อเด็กนักเรียนมีกิจกรรมเกษตร โรงเรียนมีแปลงผัก มีสวนผลไม้มีการเลี้ยงสัตว์พระองค์ก็ทรงหวังจะให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าจะไม่สมบูรณ์นักแต่ก็เป็นแหล่งความรู้ด้านการเกษตรที่ใกล้ตัวที่สุด

เมื่อเริ่มโครงการทรงโปรดให้คณะเกษตรศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในภาคต่างๆ วิทยาลัยเกษตรกรรม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรในภูมิภาคที่มีโรงเรียนตำรวจชายแดนตั้งอยู่ช่วยทำการอบรมฟื้นฟูความรู้ด้านการเกษตรให้กับครูผู้รับผิดชอบโครงการฯ ทั้งทางด้านการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์การประกอบอาหารและถนอมอาหาร โดยจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น มีการติดตามตรวจเยี่ยมโครงการเท่าที่เวลาของแต่ละสถาบันจะอำนวยให้

ด้านการประกอบอาหาร ทรงส่งเสริมให้ทำอาหารกลางวันที่ปรุงง่าย มีคุณค่าทางอาหารเพียงพอ โดยใช้ผลผลิตที่ได้จากโรงเรียน ผู้ปกครองภายในหมู่บ้านเป็นหลัก โดยรสชาติของอาหารนั้นพระองค์ได้ทรงแนะนำให้ปรุงรสตามความนิยมหรือถูกปากของชาวบ้าน เช่น เด็ก

ความสำเร็จของโครงการนี้ขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการโครงการ เจ้าของโครงการ หรือครูใหญ่ซึ่งควรจะเป็นผู้มีอุดมการณ์และเข้าใจโครงการ มีการประสานงานระหว่างผู้ดำเนินการเป็นอย่างดี โปรดให้ถือความสำคัญระหว่างบุคคลอย่างไม่เป็นทางการในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ทรงให้ใช้หลักการง่ายๆ ประหยัด และประสานประโยชน์ครูตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งทุกคนจะเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำใหโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันประสบความสำเร็จ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อเริ่มโครงการทรงหวังว่าเด็กควรจะได้รับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียนบ้าง ถึงแม้จะไม่ครบทุกวันหรือยังมีโภชนาการไม่ครบทุกหมู่ แต่ก็ขอให้พยายามแก้ไขให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปีให้ดีขึ้น ไม่โปรดให้มีการประกวดโครงการหรือแข่งขันกันในแต่ละโรงเรียน เพราะเหตุว่าโรงเรียนต่างๆ มีการประกวดกันขึ้น โรงเรียนที่ไม่ได้รับรางวัลจะเสียใจ ในด้านความดีความชอบของครูที่ดำเนินโครงการนี้พระองค์ทรงฝากว่า ครูทุกคนคงตระหนักได้ดีว่าในแต่ละปีตนเองได้ทำอะไรให้เกิดประโยชน์แก่เด็กนักเรียน บางคิดว่าความภาคภูมิใจจะต้องเกิดขึ้นและเป็นรางวัลที่อยู่ในใจของครูทุกคน

ด้วยพระปณิธานอันสูงส่งที่เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาและพระปรีชาสามารถ ทรงมีพระราชดำริให้เริ่มโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ให้เด็กนักเรียนในชนบทที่ห่างไกลที่ขาดแคลนสารอาหารสุขภาพอ่อนแอได้บริโภคอาหารที่มีคุณภาพเสริมสร้างสุขภาพอนามัย ไม่เพียงแต่จะมีความสมบูรณ์ทางร่างกายและสมองอันจะเกิดสติปัญญาให้ศึกษาเล่าเรียนได้ดีขึ้นแล้ว ยังสามารถดำรงชีพและปรับตัวอยู่กับสังคม เป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

บทบาทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาและส่งเสริมโภชนาการของโครงการสรุปได้ว่าในการส่งเสริมนั้นประสบความสำเร็จได้ด้วยพระบารมีและพระจริยาวัตรอันดีงามเสด็จพระราชดำเนินติดตามเยี่ยมเยียนให้กำลังใจแก่สถาบันและบุคลากรผู้ร่วม ปฏิบัติงานถึงท้องที่แม้จะอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารเพียงใดก็มีได้ทรงย่อท้อหรือเห็นแก่เหนื่อยยาก ด้วยความสำนึกในพระกรุณาธิคุณเป็นผลให้เกิดกำลังใจและสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาดำเนินงานตามโครงการ ก่อให้เกิดความร่มเย็นอย่างกว้างขวาง หาที่สุดมิได้

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันใน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้เด็กได้เจริญเติบโตตามวัย มีอาหารบริโภคทุกมื้อ มีสุขอนามัย อารมณ์แจ่มใส มีความรู้เท่าทันปัญหา มองโลกในแง่บวก แก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุผล และมีส่วนร่วมในสังคม

โครงการแต่นองผู้หิวโหย เป็นโครงการหนึ่งของมูลนิธิฯ มีพัฒนาการเริ่มต้นจากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียน ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2552 รวมระยะเวลา 27 ปี

พ.ศ. 2522 – 2523 เริ่มต้นแนวคิดเพื่อการสงเคราะห์โดยตรง “ด้วยเงินเพียง 1 บาทของคนๆ หนึ่ง สามารถช่วยให้เด็กคนหนึ่งในที่ห่างไกลได้อิ่มท้อง” โดยโครงการอาหารกลางวันเป็นสื่อ

พ.ศ. 2524 – 2526 สงเคราะห์ปัญหารุนแรงเฉพาะหน้า และส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน โดยสนับสนุนกิจกรรมแก่ชาวบ้าน แบ่งเป็นงานเกษตรกรรม การรวมกลุ่มในรูปกองทุนหมุนเวียน จัดอบรมและศึกษาดูงาน ให้ความรู้สู่ศึกษาและโภชนาการแก่กลุ่มแม่บ้าน

พ.ศ. 2527 – 2529 เสริมงานพัฒนาการเด็กและขยายปริมาณโครงการ เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับปากท้องสอดแทรกแนวคิดพัฒนาการเด็กรอบด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เนื่องจากตระหนักว่า การพัฒนาชุมชนอย่างได้ผลต้องเริ่มจากการพัฒนาครอบครัว

พ.ศ. 2530 – 2534 งานศึกษาเฉพาะกรณีและขยายรูปแบบการสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน อาหารเสริม และโครงการเกษตรเพิ่มขึ้น เริ่มสนับสนุนกองทุนเกษตรกรรมในโรงเรียนบางแห่งที่ได้รับการสนับสนุนอาหารกลางวันมาแล้ว 2 – 3 ปี และสามารถทำโครงการเกษตรได้ผลพอสมควรลดบทบาทงานด้านพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านลง และริเริ่มการสนับสนุนโครงการรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากด้านอาหารกลางวัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก ได้แก่ ด้านทันตสาธารณสุข การรณรงค์ป้องกันความพิการในเด็ก การจัดกิจกรรมนันทนาการเด็ก เป็นต้น โดยให้การสนับสนุนแก่ชาวบ้านหรือหน่วยงานในชุมชน จัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทุพโภชนาการเด็กและพัฒนาเด็ก

จากการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา ได้พัฒนาวิธีการตั้งแต่การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณไปสู่การมีบุคลากรประสานงานใกล้ชิดกับชุมชน จนถึงการเป็นผู้ติดตามประสานงานและสนับสนุนเงินทุนไปพร้อมๆ กัน

พ.ศ. 2535 – 2540 เน้นการสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียน และสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันเฉพาะโรงเรียนที่มีอัตราเด็กขาดสารอาหารร้อยละ 30 – 40 ซึ่งงบประมาณจากภาครัฐไม่เพียงพอ และสนับสนุนการขยายงานโครงการเกษตรในโรงเรียนไปสู่ชุมชน ในลักษณะแหล่งฝึกอบรมทักษะการเกษตรให้แก่เด็กและชาวบ้าน เพื่อสร้างแหล่งอาหารในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

พ.ศ. 2541 – 2545 ยังคงให้การสนับสนุนโครงการเกษตรในโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร เนื่องจากสำรวจพบข้อมูลปัญหาทุพโภชนาการเด็กจำนวนมากและเป็นพื้นที่ทุรกันดารที่บริการจากภาครัฐเข้าไปไม่ถึง นอกจากโครงการเกษตรแล้ว ยังสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันสมทบกับงบประมาณที่โรงเรียนได้รับจากภาครัฐ เพื่อให้เด็กได้รับอาหารกลางวันอย่างพอเพียงครบทุกคน เริ่มการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อเนื่อง และโครงการส่งเสริมทางเลือกครอบครัวแรงงานคืนถิ่น เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการอพยพแรงงานย้ายถิ่นสู่ชนบท และงานสร้างเสริมพลังชุมชน

ปกป้องเด็ก งานสร้างเสริมอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิเด็ก เป็นการยกระดับการทำงานชุมชนปกป้องเด็กให้เข้มแข็งขึ้น

พ.ศ. 2546 – 2552 ยังคงให้การสนับสนุนโครงการเกษตรในโรงเรียนในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากสำรวจพบว่า เด็กมีปัญหาทุพโภชนาการจำนวนมาก ร้อยละ 20 – 30 และเป็นพื้นที่ๆ มีการอพยพของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่สองจังหวัดนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานรับจ้าง โดยการดำเนินโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ทุกโรงเรียนได้มีการวางแผนระยะยาวเพื่อให้โครงการฯ สามารถดำเนินต่อไปได้ ถึงแม้จะไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิฯ แล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการวางระบบน้ำเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง การปลูกพืชที่หลากหลายและเป็นไม้ยืนต้น เช่น ผลไม้ต่างๆ ต้นกล้วย การสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดที่แข็งแรง การเลี้ยงวัวเนื้อ การปลูกต้นยางเพื่อที่จะจำหน่ายยางนำเงินมาทำกิจกรรมเกษตรอย่างอื่น หรือพัฒนาจนถึงขั้นทำปุ๋ยชีวภาพใช้เองหรือเพาะพันธุ์พืชได้เอง ซึ่งทุกโรงเรียนก็ได้ตระหนักร่วมกันว่า การที่โครงการจะดำเนินต่อไปได้และได้ประโยชน์กับเด็กอย่างแท้จริงนั้น เด็กนักเรียน โรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและเรียนรู้ร่วมกันไป รวมไปถึงการแสวงหาทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นด้วย

ในช่วงปี 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้การสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันแก่โรงเรียน รวมทั้งโครงการเกษตรในโรงเรียนโดยเป็นงบประมาณของกระทรวง ศึกษาธิการ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก จึงหันมาพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารทุกมื้อให้แก่เด็กและครอบครัวในภาวะยากลำบาก โดยมูลนิธิฯ เล็งเห็นความสำคัญของการทำเกษตรเพื่อเป็นอาหาร จึงสนับสนุนการเกษตรกับครอบครัว โดยให้ครอบครัวทำเกษตรเพื่อนำผลผลิตมาเป็นอาหารในครัวเรือน ทำให้เด็กและสมาชิกในครัวมีอาหารบริโภคครบทุกมื้อ ส่งผลให้เด็กมีพละทานามัยสมบูรณ์

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นสามารถสรุปได้ว่าแนวทางในการดำเนินโครงการฯ จะยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ส่งเสริมให้มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ และดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มูลนิธิฯ จึงได้ริเริ่มโครงการฯ ในจังหวัดสระแก้ว ซึ่งได้รับความสนใจจากเด็กและครอบครัวต่อการทำเกษตรเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนเป็นอย่างมาก โดยเด็กมีปลา และผักเป็นอาหาร อีกทั้งมีการขยายผล และมีทุนหมุนเวียนการทำเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เด็กและครอบครัวมีอาหารไว้บริโภคในแต่ละวันครบทุกมื้อด้วยต้นทุนของครอบครัวในชนบท คือต้นทุนแรกมีการทำเกษตรกรรมอย่างยาวนาน สัมผัสความรู้ความชำนาญด้านการเกษตร มีความอดทน ต้นทุนที่สองมีที่ดิน พื้นที่เกษตรเป็นของตนเอง ยังคงสภาพความสมบูรณ์ และต้นทุนสุดท้าย มีสมาชิกครอบครัวเป็นแรงงานการผลิต ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ และเป็นต้นแบบเพื่อที่จะนำไปพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Borgman (1983) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางขนาดใหญ่เขตการศึกษา 2 รัฐฟลอริดาสหรัฐอเมริกา เน้นศึกษาคุณภาพของบุคลากรที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารโครงการอาหารกลางวันและพัฒนารูปแบบการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางขนาดใหญ่ สรุปได้ว่าผู้บริหารมีความตระหนักในเรื่องการเตรียมอาหารสถานที่ประกอบอาหารโรงเรียนต่างๆ ในตำบลต่างๆ วางระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันให้ง่ายคล้ายคลึงกันผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันขึ้นตรงต่ออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ถ้าไม่พิจารณาถึงขนาดโรงเรียนแล้วนโยบายการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนมีความสำคัญเท่าเทียมกันซึ่งผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะโดยจ้างโภชนาการเป็นผู้ดำเนินงานให้บริการอาหารกลางวันผู้ประกอบอาหารควรได้รับประกาศนียบัตรด้านอาหารและโภชนาการ โดยเฉพาะ

Kale (1981) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการอบรมที่มีต่อทัศนคติและการสอนโภชนาการของครูระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูระดับประถมศึกษากลุ่มที่เข้ารับการอบรมมีทัศนคติในด้านโภชนาการเป็นไปในทางที่ถูกต้องกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรมและยังพบว่ามีครูโรงเรียนประถมจำนวนน้อยที่จะมีความรู้และทัศนคติด้านโภชนาการที่ถูกต้องดังนั้นการจัดฝึกอบรมให้แก่ครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำเพื่อให้ครูเหล่านี้ได้มีบทบาทในการจัดและบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

Long (1991) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนช่วยค่าใช้จ่ายอาหารทางบ้านหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลจากการประเมินระดับชาติเรื่องโปรแกรมโภชนาการในโรงเรียนชี้ผลกำไรที่ได้จากโปรแกรมใช้ไปในการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงานโครงการอาหารในโรงเรียนโดยเฉพาะเงิน

Borgman (1982) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเล่นของนักเรียนวัยเรียนที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของโภชนาการการเรียนในโรงเรียนและครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่มีภาวะโภชนาการการเรียนในโรงเรียนและครอบครัวผลการวิจัยพบว่าเด็กที่มีภาวะโภชนาการที่ดีจะมีความกระตือรือร้นและมีความสูงกว่าเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการ

Oakley (1993) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพของการควบคุมอาหารดัชนีชี้ภาวะความสมบูรณ์ของร่างกายและลักษณะทางครีวเรื้อนของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันแห่งชาติ ผลวิจัยพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันฟรีมีรายได้ทางครอบครัวต่ำ

Saxton (1993) ได้ทำการวิจัยเรื่องการออกแบบเครื่องมือประเมินผลผลิตขององค์การและพัฒนารูปแบบการประเมินในโรงเรียนที่มีโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเพื่อนักเรียน ผลการวิจัย

พบว่ารูปแบบเครื่องมือการประเมินมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลผู้บริหารโครงการสามารถใช้รูปแบบเพื่อพัฒนาการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

Guttman (1994) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผลโปรแกรมการให้คำปรึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยใช้อุปกรณ์ประกอบทางด้านการเคารพตนเองและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารกลางวันพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันฟรีจะมีคะแนนพฤติกรรมการเคารพตนเองเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและในการจัดกลุ่มตัวแปรนักเรียนโครงการอาหารกลางวันพบว่ามีการเคารพตนเองสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จำลอง กุศลครอง (2535) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิมีปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของปัญหาจากสูงไปต่ำจำแนกเป็นรายด้านพบว่ามีปัญหาตามลำดับดังนี้การดำเนินงานตามโครงการการศึกษาและสำรวจข้อมูลการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องการประเมินผลโครงการการประชุมคณะกรรมการและการจัดทำโครงการการแต่งตั้งกรรมการผู้บริหารและครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรขนาดของโรงเรียนพบว่าผู้บริหารและครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันขนาดต่างกันคือโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันขนาดกลางมีปัญหาโดยส่วนรวมมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 รายด้านพบว่าผู้บริหารและครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันที่มีปัญหาด้านการดำเนินงานตามโครงการมากกว่าผู้บริหารและครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เจษฎา บพิตรสุวรรณ (2537) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานีผลการวิจัยพบว่าการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันได้ผลเป็นที่น่าพอใจปัญหาที่สำคัญได้แก่การเพิ่มภาระงานครู การลงทุนสูงขาดงบประมาณ

อัศรเดช ยมภักดี (2537) ได้ศึกษาเรื่องการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่างบประมาณได้จากงบกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันด้านอาคารสถานที่โรงเรียนส่วนใหญ่มีสถานที่ประกอบอาหารเป็นสัดส่วนและใช้ได้ดีด้านวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งกะสับบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันจากโรงเรียน

บุษรา เชนอำนวย (2538) ได้ศึกษาเรื่องการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการเตรียมการโรงเรียนได้ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันพิจารณาความเหมาะสมในการดำเนินงานโรงเรียนมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนงานเกษตรและงานบ้านเพื่อเตรียมผลผลิตสำหรับโครงการอาหารกลางวันในการประเมินผลประเมินในด้านความพร้อมของบุคลากรด้านการประเมินการช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน

สุชาติ ขำหุ่่น (2538) ได้ศึกษาเรื่องการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีคณะกรรมการดำเนินงานมากกว่า 5 คนมีการจัดอาหารเสริม (นม) ให้กับนักเรียนทุกวันโรงเรียนได้รับงบประมาณการจัดโครงการอาหารกลางวันจากกรุงเทพมหานครสถานที่ประกอบอาหารใช้โรงอาหารที่มีที่ล้างภาชนะและเก็บรักษาเป็นสัดส่วนถูกสุขลักษณะโรงเรียนทุกขนาดจะจ้างแม่ครัวมาประกอบอาหารยกเว้นโรงเรียนขนาดเล็กมากจะให้ครูเป็นผู้ประกอบการ และปัญหาการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันพบว่าคณะกรรมการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบไม่ชัดเจนขาดงบประมาณเครื่องครัวไม่ทันสมัยขาดแคลนอุปกรณ์สถานที่เก็บรักษาอุปกรณ์คับแคบในการดำเนินงานสถานที่ประกอบอาหารไม่ได้มาตรฐานครูผู้รับผิดชอบโครงการมีชั่วโมงสอนมากจึงจัดโครงการไม่ได้เต็มที่และขาดกระบวนการในการประเมินผลโครงการ

ดาวรุ่ง ศิริแรง (2541) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีคณะกรรมการดำเนินงานมากกว่า 5 คน โครงการอาหารกลางวันจัดเป็นรายปีมีการประเมินผลโครงการในปลายปีการศึกษาแรงงานใช้แม่ครัวจ้างได้รับงบประมาณจากกรุงเทพมหานครการจัดสรรเงินให้นักเรียนขาดแคลนไม่เพียงพอสถานที่ประกอบอาหารได้แก่โรงอาหารซึ่งอยู่ในสภาพพอใช้ได้สถานที่รับประทานอาหารของนักเรียนคือโรงอาหารและจะพักรับประทานอาหารไม่พร้อมกันสถานที่เก็บล้างภาชนะเป็นสัดส่วนถูกสุขลักษณะอุปกรณ์และภาชนะใช้ประกอบอาหารมีเพียงพอใช้ถาดหลุมเป็นที่ใส่อาหารการประเมินผลโครงการทำเป็นรายเดือนประเมินโดยสังเกตการรับประทานอาหารของนักเรียน และปัญหาในการบริหารโครงการอาหารกลางวันพบว่ารูปแบบการดำเนินการจัดโครงการบุคลากรงบประมาณการเงินวัสดุอุปกรณ์การประเมินผลโครงการมีปัญหาระดับน้อยส่วนด้านอาคารสถานที่ที่มี

ปัญหาระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันตามขนาดของโรงเรียนแล้วพบว่าด้านงบประมาณโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาด้านงบประมาณมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่าง

จักรพงศ์ บุญเลิศ (2541) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาโรงเรียนได้มีการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติและหลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านงบประมาณอยู่ในระดับดีมากมีสถานที่ให้นักเรียนรับประทานอาหารเช้าและประกอบอาหารอย่างเหมาะสมทุกโรงเรียนการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนมีการจัดทำอาหารทุกวันที่เปิดเรียนโดยได้คำนึงถึงคุณค่าและโภชนาการผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์เป็นผู้นิเทศและประเมินผลในภาพรวมมีปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากกระทรวงศึกษาธิการไม่เพียงพอแก่การดำเนินงาน

ณัด จำกลาง (2542) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาของอำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าโรงเรียนสามารถจัดอาหารกลางวันได้เฉลี่ย 67.46 วันซึ่งนักเรียนขาดแคลนได้รับบริการอาหารครบครันร้อยละ 83.21 ของเป้าหมายซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกายเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพลังงานและสารอาหารที่นักเรียนขาดแคลนได้รับระหว่างรูปแบบการจัดอาหารกลางวันระหว่างขนาดโรงเรียนพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยโรงเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการจัดโครงการอาหารกลางวันและมีโครงการปลูกพืชผักสวนครัวแต่ไม่เพียงพอผู้บริหารมีนโยบายจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคนกินฟรี ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จัดอาหารในรูปแบบอาหารเพิ่มและมีอุปกรณ์ในการใช้อาหารกลางวันเพียงพอแต่ขาดงบประมาณครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันมีความรู้การจัดอาหารกลางวันต่ำ โรงเรียนมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการก่อนดำเนินการโครงการอาหารกลางวันและจำนวนนักเรียนที่ได้รับประทานอาหารกลางวันฟรีและค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารกลางวันมีความสัมพันธ์ผกผันกับจำนวนวันที่โรงเรียนสามารถจัดอาหารกลางวัน

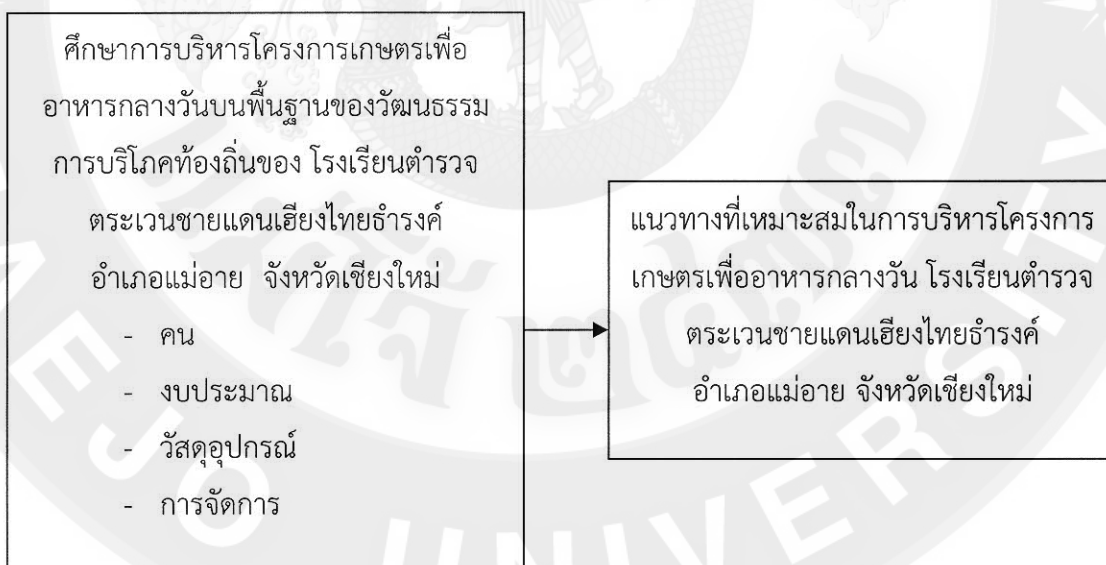
อนุรักษ์ บุญจันทร์ (2543) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่าครูโดยรวมจะจำแนกตามขนาดโรงเรียนมีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนมโดยรวมและรายชั้นตอนอยู่ในระดับมากโดยมีรายชื่อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละขั้นตอนดังนี้ขั้นตอนการประชุมคณะกรรมการและที่เกี่ยวข้องคือมีการจัดทำโครงการอาหารกลางวันไว้เป็นลายลักษณ์อักษรขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการคือมีการบันทึกหลักฐานการรับจ่ายเงินเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนและขั้นตอนการประเมินผลตามโครงการคือมีการให้ครูอาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน

โครงการ นอกจากนั้นครูในโรงเรียนขนาดต่างกันมีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยรวม และรายขั้นตอนไม่แตกต่างกัน

สุนิสา อ่ำพันธุ์เปรม (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการจัดโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนประถมศึกษาตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบทั้งสองโรงเรียนในลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกันขบวนการและรูปแบบการจัดทำอาหารกลางวันแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์การบริหารโครงการอาหารกลางวันบรรลุเป้าหมายสิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารกับชุมชนต้องร่วมมือกันจัดโครงการอาหารกลางวัน

ณรงค์ เจริญผล (2539) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาด้านรูปแบบการจัดอาหารกลางวันมีค่าเฉลี่ย 2.73 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรายงานแนวทางการดำเนินงานและการปฏิบัติไม่แตกต่างกันด้านอาคารสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ย 3.23

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอรัญค์ อำเภอมะออย จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่มีการดำเนินการที่เป็นกระบวนการและต่อเนื่อง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กรรมการศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน นักเรียน จำนวน 22 คน และผู้ปกครอง จำนวน 20 คน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงไทยอรัญค์ อำเภอมะออย จังหวัดเชียงใหม่ และหน่วยงานร่วมสนองโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เกษตรอำเภอมะออย กรมส่งเสริมสหกรณ์จังหวัด เชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงไทยอรัญค์ อำเภอมะออย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการตอบคำถามความคิดเห็น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
2. ประมวลความรู้ที่ได้จากการศึกษามากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัยเพื่อสร้างเครื่องมือในการวิจัย
3. สร้างหัวข้อสัมภาษณ์ตามแนวคิดและครอบคลุมขอบเขตการวิจัย
4. นำหัวข้อสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบและแก้ไข
5. ปรับปรุงแก้ไขหัวข้อสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระให้เหมาะสม

6. จัดทำหัวข้อสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์
7. นำหัวข้อสัมภาษณ์ไปใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
ผู้ศึกษานำหัวข้อสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูล โดยกำหนดขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ อําเภอมะมอญ จังหวัดเชียงใหม่
2. รวบรวมข้อมูลหัวข้อสัมภาษณ์เพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และทำการสรุปผลการศึกษา

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สภาพภูมิประเทศ

บ้านปู่หมื่นในตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอแม่เมาะ มีระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตรบ้านปู่หมื่นใน หมู่ที่ 15 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ประมาณบริเวณ พิกัด NC.187128 ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและเนินเขา สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,306 เมตรขึ้นไป และยอดเขาสูงสุดคือ ดอยผ้าห่มปก สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 2,345 เมตร บริเวณพื้นที่ทั้งหมดของชุมชนอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ห่างจากตัว อำเภอแม่เมาะไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 18 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัด เชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 170 กิโลเมตร

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 25.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิ สูงสุดอยู่ในเดือนเมษายนประมาณ 39.1 องศาเซลเซียส และฝนตกชุกระหว่างเดือนพฤษภาคม- กันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 1,183.5 มิลลิเมตร มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเดือน พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ย 14 – 19 องศาเซลเซียส

สภาพภูมิศาสตร์

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก
ทิศใต้	ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านแม่แฮง

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพหลักของประชากรหมู่บ้านปู่หมื่นใน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเพื่อยังชีพคือ ทำไร่ ทำสวน และรับจ้างทั่วไป โดยพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านปู่หมื่นเป็นภูเขาสูงชันอยู่ในเขตอยู่ในเขต อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก

สภาพทางสังคม

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านปู้หมื่นใน

ประชากรบ้านปู้หมื่นในดั้งเดิมเป็นชนเผ่ามูเซอ ตั้งถิ่นฐานมาแล้วประมาณ 80 ปี จากการสอบถามประชาชนในการก่อตั้งหมู่บ้านไม่ปรากฏหลักฐาน และไม่ทราบว่าใครเป็นผู้นำในการก่อตั้งหมู่บ้าน รวมถึงการอพยพของประชากรไม่ทราบแน่ชัดว่ามาจากถิ่นฐานใด

เผ่าพันธุ์เป็นชาวเขาเผ่า มูเซอดำ และมูเซอแดง มีสองหย่อมบ้าน คือหย่อมบ้านปู้หมื่นนอก และหย่อมบ้านปู้หมื่นในส่วนภาษาภาษาลาหู่ (ภาษามูเซอ) ภาษาพื้นเมืองและ ภาษาไทย

2. ประชากร และการปกครอง

จำนวนประชากรในหมู่บ้านทั้งหมด 530คน

ตารางที่ 1 ระดับการศึกษาของประชากร

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
ไม่ได้รับการศึกษา	282
เด็กยังไม่เข้าเกณฑ์การศึกษา	31
ประถมศึกษา	199
มัธยมต้น	9
มัธยมปลาย	6
ปริญญาตรี	3
รวม	530

ข้อมูลทั่วไปโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่อำรงค์

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่อำรงค์ มีชื่อเดิมว่าชื่อเดิมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ่ารุงที่ 55 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 ตั้งอยู่ บ้านปู้หมื่น หมู่ที่ 15 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ 50280 พิกัด NC 190142 จัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อ 11 มกราคม 2504 พื้นที่โรงเรียน เป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 5 ไร่ 2 งาน หมู่บ้านในเขตบริการ

ของโรงเรียน เป็นชาวเขาเผ่ามูเซอมี 3 หย่อมบ้าน คือ หย่อมบ้านปู่หมื่นนอกและหย่อมบ้านปู่หมื่นใน (ภาพที่ 2-3)

1. ประวัติโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อยที่ 1 ได้ออกลาดตระเวนตามภารกิจในพื้นที่เขตติดต่อชายแดนไทย-พม่า พบเห็นว่าราษฎรชาวเขาเผ่ามูเซอชองแดง หมู่บ้านปู่หมื่นใน ไม่ได้รับการศึกษา นายจะพะ ไชยพอ หัวหน้าชาวเขาได้ขอให้ทางกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 (เดิม) ทำการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นภายในหมู่บ้าน กองร้อยที่ 1 ตำรวจตระเวนชายแดน จึงได้เข้าสำรวจข้อมูลหมู่บ้านเพื่อดำเนินการจัดตั้ง โดยตำรวจตระเวนชายแดน ร่วมกับราษฎรในหมู่บ้านช่วยกันก่อสร้างอาคารเรียน บ้านพักครู และได้เปิดทำการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2504 โดยใช้ชื่อว่า "โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บำรุงที่ 55"

นางเชียงใหม่ ตำรวจตระเวนชายแดน ได้ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จำนวน 50,000 บาท กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต 5 ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารแบบถาวร ขนาดกว้าง 7 เมตร ยาว 18 เมตร สูง 8 เมตร เสาไม้เนื้อแข็ง พื้น ฝาไม้เนื้อแข็ง มุงด้วยสังกะสี โดยเริ่มทำการก่อสร้าง เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2515 ได้แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2515 พร้อมบ้านพักครู 1 หลัง

เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2516 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดป้ายอาคารเรียน พร้อมทั้งพระราชทานนามโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ 55 เป็น "โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่" ตามนามของผู้บริจาคเงินก่อสร้างอาคารเรียน

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยี่ยมโรงเรียน

วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2550 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยี่ยมโรงเรียนครั้งที่ 2

วันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2555 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยี่ยมโรงเรียนครั้งที่ 3

2. ระบบการศึกษา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นในสังกัดของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ เปิดทำการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 โดยรับเด็กจากหมู่บ้านปู่หมื่น ดำเนินการสอนเป็น 2 ภาคเรียน ดังนี้

ภาคเรียนที่ 1 เปิด พฤษภาคม ถึง ตุลาคม

ภาคเรียนที่ 2 เปิด พฤศจิกายน ถึง มีนาคม

ปัจจุบัน โรงเรียนสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้น ประถมศึกษาที่ 6 รวมนักเรียน 114คน มี
กรรมการศึกษา ชื่อ พันตำรวจตรีพศิน บุญรอด มีครูที่เป็นตำรวจตระเวนชายแดน และครูอาสา รวม 8
คน โดยทุกปี เมื่อจะมีนักเรียนจากชั้นประถมปีที่ 6 จำนวน 1 คนจะได้รับพระราชทานูเคราะห์ให้
ศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น โรงเรียน ราชประชานุเคราะห์

แต่เดิมโรงเรียนไม่มีไฟฟ้าใช้ และทางขึ้นโรงเรียนก็ลำบากมาก แต่ในปัจจุบัน โรงเรียนมีไฟฟ้า
จากโรงไฟฟ้าพลังน้ำ และ พลังแสงอาทิตย์ ส่วนทางขึ้น ก็ทยอยทำถนนลาดยาง จนสามารถเดินทาง
ได้สะดวกขึ้นมาก

ตารางที่ 2 บุคลากรโรงเรียน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	พ.ต.ต. พศิน บุญรอด	กรรมการศึกษา /งานบริหาร
2	ด.ต. สมคิด สดใส	ผู้ช่วยกรรมการศึกษา ฝ่ายวิชาการ
3	ด.ต. พุมทิพย์ รังการัตนพรชัย	ผู้ช่วยกรรมการศึกษา ฝ่ายอาคารสถานที่
4	ส.ต.ท. หญิงพิมพ์ หมีโป	ฝ่ายธุรการ /ครูผู้สอน
5	นางสาวอรณี ขาติสวัสดิ์	พนักงานจ้าง ตามภารกิจ
6	นางสาวชนิชา ปุติพรหม	พนักงานจ้างตามภารกิจ
7	นางสาวนิขรา วชิรนิติไพศาล	ครูจ้าง อบจ.
8	นางสาวพรณีหมีโป	ครูจ้าง อบจ.

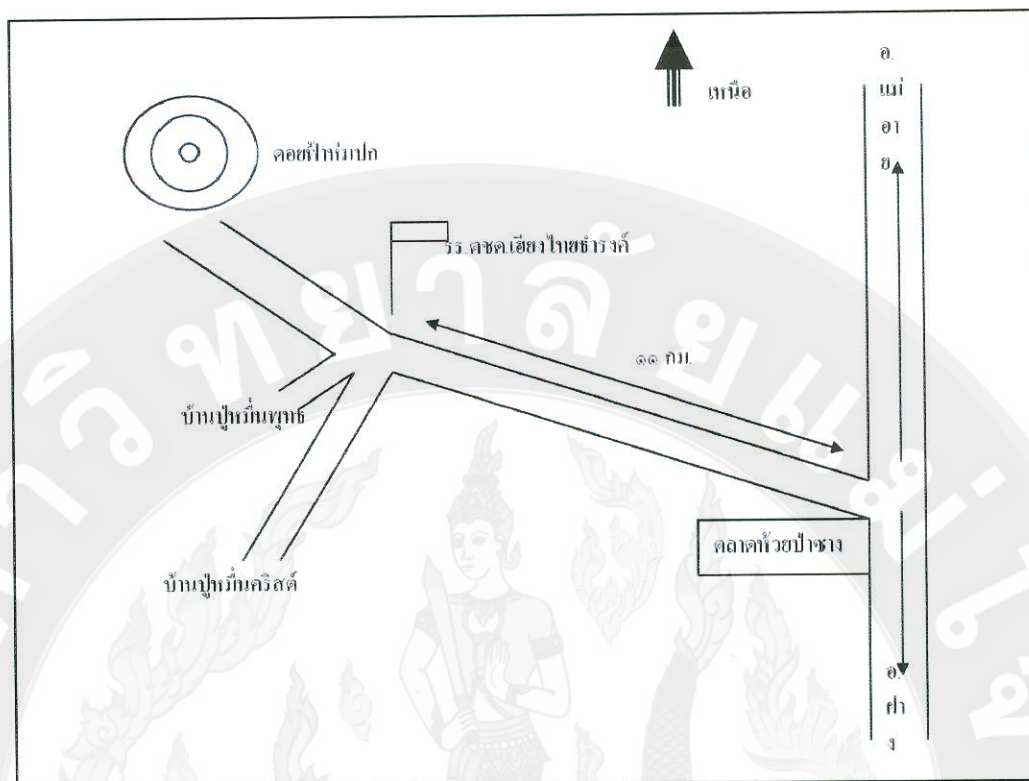
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียน

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	22	17	39
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	6	3	9
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	4	3	7
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	-	-	-
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	1	3	4
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	2	-	2
รวม	35	26	61

ตารางที่ 4 ประวัติผลงานความดีความชอบ

ลำดับ	รางวัลที่ได้รับ	ปี	จากหน่วยงาน
1	ประกาศเกียรติคุณ ข้าราชการตำรวจดีเด่น	2547	กองกำกับการตำรวจตระเวน ชายแดนที่ 33
2	รองชนะเลิศอันดับ 2 การบันทึก รายงานการประชุม	2548	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่
3	รองชนะเลิศอันดับ 1 การบันทึกรายงาน การประชุม	2549	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่
4	รองชนะเลิศอันดับ 2 การบันทึก รายงานการประชุม	2549	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่
5	เกียรติบัตร ระดับทองแดง มาตรฐาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ	2549	จังหวัดเชียงใหม่
6	ชนะเลิศการบันทึกบัญชี สหกรณ์	2550	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่
7	รองชนะเลิศอันดับ 1 การบันทึกรายงาน การประชุม	2550	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่
8	ชนะเลิศการบันทึกบัญชี สหกรณ์ ระดับประเทศ (ระดับ 2 จัดทำบัญชีได้)	2550	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
9	รองชนะเลิศอันดับ 1 นักเรียนที่มีส่วน ร่วมในการทำบัญชีดีเด่นระดับประเทศ	2550	กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
10	ประกาศเกียรติคุณข้าราชการตำรวจ ดีเด่น	2550	กองกำกับการตำรวจตระเวน ชายแดนที่ 33
11	ประกาศเกียรติคุณผู้บริหารดีเด่น	2551	กองบังคับการตำรวจตระเวน ชายแดนภาค 3
12	รางวัลการปลูกแฝกดีเด่นระดับประเทศ	2551	มูลนิธิชัยพัฒนา และบริษัท ปตท. จำกัด มหาชน
13	เกียรติบัตร ระดับทองแดง มาตรฐาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ	2551	จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 2 แผนที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทย-ญี่ปุ่น

ภาพที่ 3 สภาพทั่วไปโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทย-ญี่ปุ่น

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทยเฮียงฮำรังค์ มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสอดคล้องตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง และสามารถเผยแพร่สู่ชุมชนต่อไปได้อย่างยั่งยืน โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้คู่การปฏิบัติจริงตามวิถีของความพอเพียง ผ่านกิจกรรมด้านการทำเกษตรผสมผสาน เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ทั้งเพื่อการเรียนรู้จัก และการนำผลผลิตมาใช้ในการบริโภคภายในโรงเรียน ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร การเลี้ยงหมู ปลา เป็นต้น

โดยมุ่งเน้นให้ครูผู้ปกครองและนักเรียนร่วมกันทำการเกษตรในโรงเรียนแล้วนำผลผลิตที่ได้มาประกอบเป็นอาหารกลางวัน นอกจากนี้จะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันแล้ว ยังทำให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ที่น่าไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้ต่อไป

1. การผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในโรงเรียน

ดำเนินการผลิตอาหารให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนตลอดปีการศึกษาเพื่อนำผลผลิตมาใช้ในการประกอบอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียนรับประทานที่โรงเรียนโดยมีแนวทางในการเนินกิจกรรม ดังนี้

1. อาหารที่เป็นแหล่งของโปรตีนได้แก่ เนื้อหมู ปลา และไข่ไก่ เป็นต้น

การเลี้ยงหมู กิจกรรมเลี้ยงเป็ดหมูในโรงเรียนใช้หลักการเลี้ยงแบบธรรมชาติโดยให้โดยใช้เศษผักเศษอาหารผสมกับรำข้าวเพื่อทดแทนอาหารสำเร็จรูป ซึ่งช่วยลดต้นทุนลงได้

การเลี้ยงปลา เป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติโดยการปรับปรุงบ่อน้ำเก่าที่เดิมปล่อยไว้ตามธรรมชาติ ให้อาหารปลาโดยใช้เศษผัก เศษอาหาร ร่วมกับหัวอาหาร สามารถนำมาประกอบอาหารในโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน และสามารถลดค่าใช้จ่ายในโรงเรียน

การเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อนำผลผลิตไข่มาประกอบเลี้ยงอาหารกลางวันแก่นักเรียน โดยผ่านระบบสหกรณ์ของโรงเรียน

2. อาหารประเภทพืชผักที่หลากหลายและเหมาะสมกับท้องถิ่น

การปลูกผักสวนครัว แปลงปลูกผักสวนครัวของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทยฮำรังค์มีทั้งหมด 15 แปลง ผักสวนครัวที่ปลูกได้แก่ ผักบุ้ง ผักชีลาว ผักชีหอม ผักคะน้า ผักกาด ถั่วฝักยาว ผักกูด พริกแม้ว ผักหวานบ้าน ผักเชียงดา มะเขือ ถั่วฝักยาว และต้นหอม จัดทำป้ายนิเทศเพื่อแสดงข้อมูลความรู้ในแหล่งเรียนรู้ทุกแห่งเพื่อให้นักเรียน และบุคคลทั่วไปได้ศึกษา

การปลูกผักกูด เดิมโรงเรียนได้มีการปลูกผักกูดอยู่ แต่เนื่องจากผักกูดที่ปลูกมีอายุมากจึงไม่ค่อยให้ผลผลิต โรงเรียนจึงได้ดำเนินการปรับพื้นที่โดยการไถพรวนดินและทำแปลงขึ้นมาใหม่ และลงพันธุ์ผักกูดใหม่ที่ได้จากในหมู่บ้าน นอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกปฏิบัติของนักเรียนแล้ว ยังเป็นอาหารกลางวันให้ได้บริโภคกันในโรงเรียนด้วย

3. อาหารประเภทไม้ผลที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีการปลูกไม้ผลที่สำคัญอย่างน้อย 2 ชนิด คือ กัลยและมะละกอ

4. พืชอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่น

ในบริเวณพื้นที่หมู่บ้านและป่าชุมชนนั้น มีลักษณะพื้นที่ลาดเอียงระหว่างหุบเขา มีความชื้นตลอดทั้งปี ทำให้มีความหลากหลายของชนิดพืชท้องถิ่นจำนวนมาก และมีบางส่วนที่สามารถใช้ประโยชน์สำหรับทดแทนพืชผักสวนครัวของแปลงเกษตรโครงการอาหารกลางวันได้ โดยมีทั้งหมด 16 ชนิด ดังตาราง ก (ภาคผนวก) และชนิดผักพื้นบ้านที่นำมาทดแทน ทางโรงเรียนจะไม่นำมาบอญัก เนื่องจากมีการวางแผนรูปแบบการเกษตรผสมผสานเพื่อที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเพียงพอ แต่เนื่องจากชนิดผักที่มีอยู่ในโรงเรียนมีไม่หลากหลายชนิด เกิดความจำเจในการนำมาประกอบอาหาร และบางชนิดที่นักเรียนมีความชอบ เช่น ผักกาด ก็มีผลผลิตที่ไม่เพียงพอเนื่องจากมีระยะเวลาสำหรับการเจริญเติบโต และขั้นตอนกระบวนการปลูกผักสลับกับชนิดอื่นเพื่อบำรุงดินและลดการใช้ปุ๋ย สารเคมี ดังนั้น จึงได้มีการเลือกพืชอาหารพื้นบ้านมา 3 ชนิด โดยเลือกชนิดที่มีปริมาณมากเพียงพอในการนำมาประกอบอาหาร มีดังนี้ ผักกูดก้อง หรือชื่อท้องถิ่นคือตำคอย (ภาษาลาหู่) นำยอดอ่อนแ่งใส่หมู/ปลา/ไก่ หรือผักแ่งแค และมะเขือ หรือชื่อท้องถิ่น มะคี่ (ภาษาลาหู่) นำผลแ่งนำมาเผาตำน้ำพริก และสุดท้าย ผักขม นำยอดลวกจิ้มน้ำพริกหรือแ่งใส่หมู ไก่ และปลา

ในการบริหารชุมชนกับครูที่ดูแลในส่วนของพืชอาหารพื้นบ้านนี้ มีการกำหนดหน้าที่ของผู้รับผิดชอบสลับหมุนเวียนกัน เดือนละ 2 คน โดยหน้าที่หลักคือ การสำรวจชนิดของพืชอาหารท้องถิ่นและพูดคุยกับชุมชนในการใช้ประโยชน์รวมถึงคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม และในการนำพืชอาหารท้องถิ่นมาใช้ประกอบอาหารกลางวัน จะกำหนด 3 อาทิตย์ต่อครั้ง เพื่อความหลากหลายของชนิดอาหารสำหรับนักเรียน รวมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านคุณค่าทางอาหารในพืชอาหารท้องถิ่นที่ชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญผ่านเด็กนักเรียนสู่ชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

2. รูปแบบของการเกษตร

การเกษตรแบบผสมผสานเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและให้มีผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่องเพียงพอตลอดปีซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องวางแผนการใช้ที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดพร้อมกับวางแผนการผลิตตลอดปีที่สอดคล้องกับแผนการประกอบอาหารของโรงเรียนโดยการจัดกลุ่มนักเรียนให้ร่วมกันรับผิดชอบการผลิตอาหารแต่ละประเภทโดยเริ่มตั้งแต่การ

จัดทำ แผนการผลิตดำเนินการผลิตและการนำผลผลิตมาใช้ประกอบอาหารโดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและกำกับดูแลรวมทั้งส่งเสริมการถนอมอาหารที่มีเหลือใช้เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูขาดแคลน

การรณรงค์ให้มีการใช้ชีววิธีในกระบวนการผลิตทางการเกษตรโดยมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมโดยใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงดินและลดการใช้สารเคมี

การนำทฤษฎีบริหารมาใช้ในการบริหารโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า การนำเอาทฤษฎีบริหารมาใช้ในการบริหารโรงเรียนนั้น โดยในแต่ละโรงเรียนจะมีบริบทหรือสิ่งแวดล้อมภายในภายนอกที่แตกต่างกัน การนำทฤษฎีบริหารมาใช้ก็เหมือนการเลือกวิธีการหรือกลยุทธ์ในการทำงาน ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนนั้น ซึ่งเราต้องเข้าใจว่า ทฤษฎีใดเหมาะสมกับโรงเรียนของเรา อย่างไรก็ตาม เราต้องคำนึงถึงนโยบายการศึกษาชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

1. หลักการบริหารแนวพุทธ

“ผู้บริหารมีคุณธรรมแล้วย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รักใคร่ ของผู้ใต้บังคับบัญชา”

ทฤษฎีการบริหารการศึกษา มีการพัฒนามาตามขั้นตอน และกาลเวลา หากเลือกใช้จะใช้ทฤษฎีใดสิ่งที่เป็นหัวใจหลักหรือเป็นหลักยึดอันดับแรก สิ่งนั้นก็คือ หลักแห่งพระพุทธศาสนา เพราะหากผู้บริหารมีคุณธรรมแล้วย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รักใคร่ ของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อกุมหัวใจคนได้แล้ว การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาโรงเรียน ก็จะประสบผลสำเร็จดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมที่พึงประสงค์กล่าวคือ มีธรรมะผู้นำ อันได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 7 อคติ 4

พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมของผู้ใหญ่ เพราะในศาสนาพราหมณ์ถือว่า พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งเทียบกับผู้นำซึ่งมีหน้าที่ปกครองและคุ้มครองผู้น้อย ได้แก่ธรรมะ 4 ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา เมตตา มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า ไมตรี คือ ความเป็นมิตร ไม่มุ่งร้ายแต่มุ่งประโยชน์ มุ่งความสุขแก่ผู้น้อย ไม่เบียดเบียนผู้น้อยกรุณา คือการช่วยเหลือ นอกจากคิดดี (เมตตา) แล้ว เมื่อมีโอกาสก็ทำดี กรุณา คือช่วยเหลือต่อผู้ที่ประสบปัญหา ตกทุกข์ได้ยากให้เขาพ้นจากความทุกข์นั้นๆ มุติตา คือการพลอยยินดี เมื่อผู้น้อยได้ดี ประสบความสำเร็จ ผู้นำก็ไม่คิดอิจฉา แต่ยินดีด้วย และสนับสนุนให้ผู้น้อยประสบความสำเร็จสูงขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตามความสามารถ

ในการบริหารสถานศึกษามีภารกิจขอบข่ายและการจัดการศึกษาตามโครงสร้างสายงานที่เปลี่ยนแปลงใหม่และเป็นบทบาทที่ผู้บริหารต้องนำไปใช้หรือนำไปปฏิบัติ ในภารกิจ 4 ด้าน ดังนี้

2. การบริหารงานวิชาการ

เป็นภารกิจงานในการบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสานความร่วมมือกับครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นๆ จัดภารกิจงานให้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การวิจัย การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3. การบริหารงบประมาณ

เป็นภารกิจงานในการบริหารงบประมาณ มุ่งเน้นความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จัดภารกิจให้ครอบคลุมการเสนอขอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ บริหารงานการเงิน บัญชี พัสดุและสินทรัพย์ การตรวจสอบติดตามและประเมินผล

4. การบริหารงานบุคคล

เป็นภารกิจงานในการบริหารงานบุคคล มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องเชิดชูเกียรติ ความก้าวหน้างานในอาชีพ จัดภารกิจให้ครอบคลุม การวางแผนอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติ ราชการ ตลอดจนวินัยและการรักษาวินัย

5. การบริหารการจัดการ

เป็นภารกิจงานในการบริหารงานทั่วไป เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการบริหารองค์กรให้บรรลุผลตามมาตรฐาน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จัดภารกิจงานให้ครอบคลุม งานสำนักงาน การพัฒนาระบบเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศ เครือข่ายการศึกษา งานอาคารสถานที่ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดระบบควบคุมภายในและประสานงานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

**ผลการวิจัยการศึกษาและพัฒนาแนวทางในการบริหารโครงการเกษตร
เพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่
อำเภอแม่ฮ่าย จังหวัดเชียงใหม่**

การบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่ อำเภอแม่ฮ่าย จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งประเด็นศึกษา ออกเป็น 4 ด้าน คือ การบริหารคน (man) บริหารเงิน (money) บริหารทรัพยากร (material) และการจัดการ (management) ดังนี้

1. การบริหารคน (man)

กรรมการศึกษา “คนในที่นี้หมายถึงรวมถึงครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายในการบริหารคนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะมีความแตกต่างกันมาก ครูมาจากสังกัด ตชด. มาจากพนักงานจ้างของบัญชีตำรวจตระเวนชายแดน มาจากงบประมาณจ้างสอนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ บางครั้งก็มีครูอาสาและนักศึกษาฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพความไม่ละเอียดในการบริหารย่อมเกิดปัญหาพอสมควร ครูที่จะมอบหมายงานในโครงการสำคัญโดยเฉพาะโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ควรจะเป็นครูหลักคือครูตชด. เพราะการสั่งการและบังคับบัญชาจะชัดเจนกว่า ในส่วนของนักเรียนปัจจุบันมีการแข่งขันทักษะทางวิชาการสูงจึงมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมของโครงการเกษตรมีน้อยลงกว่าแต่ก่อน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมยังเหมือนเดิมแต่ทางโรงเรียนต้องปรับแผนในการขอความร่วมมือตามสถานการณ์เช่นเดิมมีการขอความร่วมมือมาพัฒนาเดือนละ 1-2 ครั้ง ทุกหลังคาเรือนปรับเป็นมาทุกวันๆ ละ 1-2 คนต่อวันวันวันหยุดและวันสัปดาห์ก็พอมีเวลาให้ผู้ปกครองทำมาหากินได้โดยไม่กระทบเช่นแต่ก่อน

ครูวิชาการ “เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการเกษตรไม่เพียงพอเพราะทำงานหลายโครงการหลายอย่าง ควรจะรับงานเฉพาะโครงการนี้โครงการเดียวเวลาไม่พอภาระงานอื่นแทรกเยอะ หากคนๆ เดียวรับผิดชอบก็จะดีมากและหากมีเวลาพอไม่ต้องสอนนักเรียนมากนักจะได้บริหารงานโครงการนี้เป็นรูปธรรมการบริหารคนปัจจุบันมีกรรมการศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานโดยมีครูผู้รับผิดชอบงานโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งก็แยกออกไปคือโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเช่น พืชผักสวนครัว สัตว์เลี้ยง ปลา ไม้ผล และการประกอบเลี้ยง ก็มีครูได้ปฏิบัติงานตามโครงการเพียง 1 คนเท่านั้น”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 “ทุกวันนี้การบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันลงตัวดี เหมาะสมกับโครงการนี้ดี ซึ่งมีจุดที่ควรแก้ไขปรับปรุง คือ ในหนึ่งอาทิตย์ ควรจะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในโครงการเกษตร คือ วันพุธ กับวันศุกร์ ตอนบ่าย จัดนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยวันพุธบ่ายก่อนเลิกเรียนให้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 3 เข้าทำกิจกรรมการเกษตร วันศุกร์ช่วงบ่ายหลังเลิก

เรียนจัดให้นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 เข้าทำกิจกรรมการเกษตร โดยใช้เวลาประมาณครึ่ง ชั่วโมง ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องให้ครูแต่ละชั้นร่วมและกำกับดูแลนักเรียนด้วย”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 “ข้อดี โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ถือเป็นโครงการที่มีความสำคัญอย่างมากในการบริหารงานในโรงเรียน เพราะเป็นโครงการที่ให้อัตถุติบในการประกอบเลี้ยงอาหารกลางวันโดยมีผลผลิตทางการเกษตร ข้อควรปรับปรุงและพัฒนา คือควรจะมีการปลูกผักเพิ่มเติม ปัจจุบันผลผลิตยังไม่เพียงพอต่อการประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 “การบริหารคนถือว่าดีเหมาะสมแล้ว แต่ครูที่จะให้คณะครู และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการนี้ ให้มากกว่านี้และครูควรจะพานักเรียน ชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 เข้าร่วมในกิจกรรมในหลังเลิกเรียนให้มากกว่านี้”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 “นักเรียนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตรรวมทั้งครูทุกคน อยากให้มีการจัดกลุ่มการทำเกษตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง”

นายบุญ อะโหล “นักเรียนช่วยอะไรไม่มาก ครูไม่ค่อยจะมีใคร ความร่วมมือมีน้อย ขาดความเข้าใจในโรงเรียน ความร่วมมือของหย่อมบ้านปูหมื่นในมีความร่วมมือดีใช้ได้ บางคนยังไม่ดีแต่มีส่วนร่วม น้อย ส่วนหย่อมบ้านปูหมื่นนอกไม่ให้ความร่วมมือเท่าไร ส่วนการประกอบอาหารกลางวันมีครูและนักเรียนช่วยกันทำ ไม่มีปัญหา”

นายวาจา เผ่าผกานต์ “ในใจผมว่า ทำอาหารให้นักเรียนแบบนี้ดีแล้ว หากชาวบ้านมาช่วยปลูกผักก็ดีแต่ส่วนมากไม่ค่อยร่วมมือ ไม่คิดถึงอนาคตของลูกหลานตนเอง ลูกหลานกินอร่อยไม่อร่อย ส่วนมากไม่คิดไม่เห็นใจทางโรงเรียน เพราะไม่รู้การศึกษาที่รู้ก็มีน้อย คนที่จบสูงก็ไปทำงานต่างถิ่นหมด ผมอยากช่วยครูมากอยากให้ชาวบ้านพลัดเปลี่ยนกันมาช่วยโรงเรียน อยากให้ชาวบ้านช่วยกันมากๆ มั่วแต่ทำมาหากิน แต่น่าจะพลัดกันเดือนละ 1-2 ครั้งตามจำนวนครัวเรือน ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะได้คลุกคลีมากเท่าไร แต่ก็เห็นทำดีประกอบอาหารกลางวันให้นักเรียนดีตามปกติ”

นายจะพะ พันธุ์แสนกอ “ชาวบ้านก็ช่วยเหลือโครงการฯ โดยจัดคนมาพัฒนาโรงเรียนเป็นวันๆ วันละประมาณ 1-3 คน ครูก็สอนนักเรียน แต่น่าจะเอานักเรียนเข้าแปลงเกษตรบ้าง ส่วนการทำครัว ครูนักเรียนช่วยกันดีแล้ว ชาวบ้านไม่มีเวลาไปทำอาหารประกอบเลี้ยง แต่ตอนนี้ดีแล้ว เพราะมีไฟฟ้า ไม่ต้องใช้ฟืนเหมือนแต่ก่อนก็สะดวกขึ้น”

นายยะโพ จะนะ “ผมก็ช่วยเหลือโรงเรียนโดยร่วมกันจัดคนมาพัฒนาทุกครั้งที่ทางโรงเรียนร้องขอ ก็ไม่อยากจะให้ลูกหลานต้องทำงานมากเหมือนแต่ก่อน อยากให้เรียนหนังสือเยอะๆ

นายจะดี พันธุ์แสนกอ “ครูผู้หญิงมีมากกว่าครูผู้ชาย การทำงานพัฒนาควรจะเป็นหน้าที่ของชาวบ้าน ผมเห็นด้วยกับการจัดเวรชาวบ้านมาพัฒนาโรงเรียนทุกวันๆที่โรงเรียนร้องขอและชาวบ้านสะดวกด้วย แต่ในแต่ละครั้งไม่น่าจะเกิน 5 คน เพราะมีคนมากทำงานได้ไม่มาก มั่วแต่คุยกัน”

นางนาลอ “ครูก็ทำงานดี ตั้งใจกันทุกคน การประกอบเลี้ยงชาวบ้านไม่มีเวลา ต้องเก็บหาทำงานหาเงิน ให้เด็กๆช่วยเหลือครูก็ดีแล้ว ก็แล้วแต่โรงเรียนจะใช้นักเรียนเอง”

เด็กชายภูวดล สามเต้า นักเรียนชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 “ผมก็เห็นครูช่วยกันดี นักเรียนก็ช่วยครู นักเรียนควรจะช่วยทำแปลงเกษตรบ้าง เปลี่ยนกันเลี้ยงสัตว์บ้าง จะดีมากครับ”

เด็กหญิงอรุณรุ่ง จะแฮ นักเรียนชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 “อยากให้ครูและนักเรียนแต่ละชั้นทำความสะอาดโรงอาหารทุกวัน และล้างภาชนะให้สะอาด ควรช่วยกันถอนหญ้าในแปลงเกษตรพรวนดินด้วยค่ะ”

เด็กหญิงดวงจันทร์ จะอ้อ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 “บางคนก็ทำงานดีค่ะ บางคนก็ไม่ทำงานถ้าไม่เห็นครูอยู่ด้วย มักจะใช้น้องๆ ทำแทนอยู่เสมอ ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม”

เด็กหญิงอำไพ จะโจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 “หนูว่าดีแล้วค่ะ ทั้งทำอาหารนักเรียนแต่ละชั้นก็ช่วยกันทำดีค่ะ การทำโครงการเกษตรยังไม่มีผักในฤดูฝน ฝนตกมากแต่ถ้าฝนหยุดเราควรช่วยกันปลูกทุกๆคนค่ะ”

เด็กชายวิชา จะนะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 “พวกผมอยากเรียนหนังสือครับ แต่ไม่ อยากทำเวรและการเกษตรมากเท่าไร ควรให้ผู้ปกครองเข้ามาแทนครับ”

เด็กชายเทวัญ จะระ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 “อยากทำแปลงเกษตรมากครับ อยากมีแปลงเป็นของตัวเองครับ ให้ผู้หญิงทำกับข้าวช่วยครู แต่ให้ผู้ช่วยทำการเกษตรจะดีครับ”

จากการศึกษาการบริหารคนในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่อำเภอมะเอย จังหัดเชียงใหม่พบว่าเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันไม่เพียงพอเนื่องจำนวนคนทีน้อยและภาระงานที่รับผิดชอบมากกว่าหนึ่งงาน โดยการบริหารคนปัจจุบันมีกรรมการศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานหลัก และในกิจกรรมย่อยของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเช่น พืชผักสวนครัว สัตว์เลี้ยง ปลา ไม้ผล และการประกอบเลี้ยงนั้นจะมีครูปฏิบัติงานตามโครงการเพียง 1 คน เท่านั้น อีกทั้งในส่วนของนักเรียนปัจจุบันมีการแข่งขันทักษะทางวิชาการสูง จึงทำให้การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมของโครงการเกษตรลดน้อยลงกว่าแต่ก่อน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นในบางครั้งอาจจะพบต่อการทำมาหากิน ซึ่งทางโรงเรียนต้องปรับแผนในการขอความร่วมมือตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารคน

การเลี้ยงไก่กับปลาอยากให้ครูเวรมีส่วนร่วมมากกว่านี้ ถึงจะดี ครูผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพหลักอยู่แล้ว ควรจะให้ครูเวรแต่ละวันรับผิดชอบเป็นระเบียบปฏิบัติประจำ ตามระบบที่ตั้งไว้คือ

1. กำชับนักเรียนเวรหรือผู้มีหน้าที่
2. ครูให้ครูเวรตรวจสอบความเรียบร้อย หากไม่มีนักเรียนมาปฏิบัติหน้าที่เป็นหน้าที่ของครูเวรนั้นๆ
3. การนำนักเรียนเข้าแปลงเกษตรหรือให้อาหารสัตว์ ตามชั้นเรียน หรือตามเวรจัดตั้งหรือหลังเลิกเรียน ครูเวรและครูประจำชั้นต้องช่วยกำกับดูแลและให้คำแนะนำนักเรียนอยู่เสมอ เพราะนักเรียนชั้นเล็กชนมากชั้นโตก็เล่นไม่ถูกที่ถูกเวลาอยู่เสมอ อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อกิจกรรมในโครงการฯ ได้และอาจเกิดอุบัติเหตุในระหว่างนั้นได้
4. การเกณฑ์ชาวบ้านมาพัฒนา ตามโครงการ ควรจะมีรายชื่อเป็นมาตรฐานและชัดเจน เพื่อให้ทราบว่าใครหลังคาไหน มาบ้าง ไม่มาบ้าง ใครขาด เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้นำของชุมชน ดำเนินการตามระเบียบของชุมชน ในช่วงเดือนละครั้งที่ตรวจสอบว่าใครขาด ให้ทำตามมติของชุมชน ควรจะมีการพลัดเปลี่ยน ให้มาทุกวันทำการโดยตัวแทนของแต่ละหลังคาเรือนมาช่วยงานพัฒนาของโรงเรียนโดยเฉพาะกิจกรรมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ให้มาวันละ 1 –3 คน ไม่น้อยและไม่มากกว่านี้ ในโรงเรียนจะจัดชาวบ้านที่มาพัฒนาเฉพาะคนที่ทำอาหารได้จะให้ช่วยทำอาหารให้แก่ นักเรียน ช่วงบ่ายจึงค่อยให้พัฒนาโรงเรียนต่อ
5. การประชุมหาแนวทางร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนชุมชน ในการพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันให้ทำเป็นมติข้อตกลง เช่นให้ชาวบ้านมาช่วยพัฒนาวันละ 1 ถึง 3 คน ช่วยทำดังนี้คือการประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน พัฒนาแปลงเกษตร พัฒนาคอกเลี้ยงสัตว์ อื่นๆ เป็นต้น ทางโรงเรียนควรจัดทำปฏิทินหรือตารางการปฏิบัติงาน ไว้รองรับเป็นระบบที่ชัดเจน และควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเว้นวันหยุดหรือวันที่ทางโรงเรียนไม่สะดวกก็ควรแจ้งให้ชุมชนทราบล่วงหน้า ในการดำเนินการด้านพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญจะต้องมีผู้นำเฉพาะต่างหากโดยให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันมาเป็นผู้แต่งตั้งประธานฝ่ายพัฒนาและกรรมการจะทำให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนแต่ชุมชนต้องเป็นคนเลือกเอง
6. แนวทางในการพัฒนาด้านแปลงเกษตรให้ทำเฉพาะปรับปรุงแปลง ถอนหญ้าพอแล้วส่วนการรดน้ำใส่ปุ๋ยเป็นหน้าที่ของนักเรียน ส่วนเล้าไก่ไข่ บ่อปลาและคอกหมูก็ให้ถางหญ้าทำความสะอาดรอบบริเวณ กิจกรรมการประกอบอาหารกลางวันให้ชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนพลัดเปลี่ยนกันมาทำวันละ 1 ถึง 2 คนโดยทางโรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดทำเมนูอาหารกลางวันซึ่งเป็นเมนูของท้องถิ่น เพราะนักเรียนจะชอบทานโดยให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการบริโภคของท้องถิ่น (เดิมครูคิดเองจัดเมนูเองนักเรียนทานแล้วเหลือบางคนก็บอกว่าไม่อร่อยไม่ถูกปาก) ดังนั้นเพื่อให้การปลูกผักเป็นการส่งต่อการประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน ก็ต้องปลูกผักตามฤดูกาล ตามท้องถิ่น มีผักประจำถิ่น เช่น ผักกูด มะเขือเคลือบ (มะละแม้ว) เป็นต้น

2. การบริหารเงินงบประมาณ (money)

กรรมการศึกษา“ปัจจุบันผมเห็นว่ากรกระทำไดก็ตามโดยเฉพาะกิจกรรมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ต้องมีเงินงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม แต่โรงเรียนยังขาดอยู่มากทุกวันนี้ใช้วิธีการหมุนวัสดุอุปกรณ์มาเป็นตัวเงินก่อน เช่นได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์บางชนิดมากเกินไปและอาจจะใกล้หมดอายุ ก็จะนำไปแลกกับสิ่งของอื่นเช่นผัก ผลไม้ เรานำไปจำหน่ายให้กิจกรรมอาหารกลางวัน เงินที่ได้ก็จะเข้ากองทุนของกลุ่มเกษตรในโรงเรียน ปุ๋ยคอกและปุ๋ยอื่นๆต้องใช้จ่ายซื้อวัสดุในโรงประกอบเลี้ยงเช่นถูงดำ ไม้กวาด ทพพี ซ้อนๆ เราต้องใช้จ่ายซื้อมา ดังนั้นจึงควรมีงบประมาณมากพอสมควรเพื่อให้โครงการเกษตรบรรลุตามวัตถุประสงค์”

ครูวิชาการ“ควรจะมีระบบให้สอดคล้องกับงานโครงการนี้ และควรมีเป็นกองทุนเฉพาะ มีรับจ่ายต่างหากจะง่ายต่อการบริหารทุนในโครงการนี้ส่วนการบริหารเงินงบประมาณในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันปัจจุบันไม่มีปัญหาเนื่องจากจะได้รับสนับสนุนเป็นปัจจัยจากหน่วยงานร่วมสนองโครงการพอสมควร”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4“ในการบริหารงบประมาณส่วนใหญ่ดีแล้วครับ แต่เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะจัดงบประมาณลงมาให้กับทางโรงเรียน จัดซื้อจัดหาเอง เนื่องจากความต้องการแต่ละที่แต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่5 “ด้านงบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการที่จะนำมาบริหารในกิจกรรมของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เพราะงบประมาณมาไม่ตรงตามเวลา มีความล่าช้า ทำให้การบริหารภายในโครงการติดขัด”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่1 “การบริหารเงินและงบประมาณของโรงเรียนถือว่าดี ถึงแม้ว่าเงินอาจจะล่าช้าก็ตาม การบริหารเงินและงบประมาณของกรรมการศึกษา ก็เป็นระบบ”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่3 “การบริหารเงินและงบประมาณในโครงการอาหารกลางวันที่ผ่านมาดีมาก เพราะทั้งครูและนักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารจากเงินงบประมาณและกิจกรรมของโครงการเกษตรอย่างเพียงพอทุกวัน”

นายบุญ อะโหล “เรื่องเงินงบประมาณไม่ทราบเท่าที่ควรครับ แต่ก็เห็นครูบริหารได้ดีครับ”

นายภูวดล สามเต้า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ป.6 “การทำอาหารก็เพียงพอ เห็นครูซื้อมาบ้าง แต่ก็ใช้ผักในแปลงเกษตรบ้าง แต่อยากให้ใช้ผักในแปลงเกษตรเยอะๆ เพราะอร่อยกว่าซื้อมา”

จากการศึกษาการบริหารเงินงบประมาณในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฮียงไทยอำเภอมะนวย จังหวัดเชียงใหม่พบว่าเงินงบประมาณนั้นไม่เพียงพอต่อการที่จะนำมาบริหารในกิจกรรมของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน อีกทั้งงบประมาณการเบิกจ่ายมีความล่าช้า ไม่ตรงตามกำหนด ทำให้การบริหารภายในโครงการติดขัด โดยเฉพาะกิจกรรมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จำเป็นต้องมีเงินงบประมาณในการดำเนิน

กิจกรรม ซึ่งทางโรงเรียนยังขาดอยู่มาก ดังนั้นจึงควรมีงบประมาณเพียงพอเพื่อให้โครงการเกษตร
บรรลุตามวัตถุประสงค์

แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารเงินงบประมาณ

ให้เงินกองทุนสำหรับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโดยเฉพาะจากการจำหน่ายผลผลิต
ทางการเกษตร ไข่ไก่ ปลา ไม้ผลและสัตว์เลี้ยงอื่น เงินที่ได้ให้แบ่งเป็นส่วนๆ ส่วนหนึ่งแบ่งปันผลให้แก่
สมาชิก ส่วนหนึ่งเก็บเป็นเงินกองทุนโครงการฯ เนื่องจากปัจจุบันเงินที่รับสนับสนุนค่าอาหารกลางวัน
ได้มีการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบของทางราชการ สิ่งจำเป็นเช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ วัสดุอุปกรณ์
จำเป็นต้องใช้เงินกองทุนในการจัดซื้อ เพื่อพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันให้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

3. การบริหารทรัพยากร (material)

กรรมการศึกษา“จากที่ได้กล่าวไว้ในการบริหารด้านงบประมาณแล้วนั้น ทรัพยากรที่มีอยู่ก็
มากเป็นบางอย่าง น้อยและขาดบางอย่าง ไม่ค่อยจะสมดุลสักเท่าไร ดังนั้นการนำมาใช้จึงเกิด
ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ การกำกับดูแลใช้นักเรียนอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีครูคอยสอนคอยว่ากล่าวอยู่
บ่อยครั้งเพราะความรับผิดชอบของนักเรียนส่วนใหญ่มีน้อย มีการนำไปใช้ผิดประเภทเช่นนำมิดทำ
ครีวไปตัดฝืน หรือมั่วแต่จะเล่นมากเกิดไปบางครั้งทำให้เกิดความเสียหายได้ ทางโรงเรียนควรจะทำ
บัญชีสิ่งของให้ชัดเจนจะได้รู้ว่ามียอะไรรออยู่เท่าไรหรือสิ่งไหนขาดควรได้รับการสนับสนุนหรือจัดหา
เพิ่มเติม”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่6 “การบริหารทรัพยากรไม่สามารถขับเคลื่อนได้ดี เนื่องจาก
ปัญหาการจัดระบบไม่ลงตัว เมล็ดพันธุ์พืชมีการสนับสนุนมาตลอดไม่มีปัญหา แต่หากได้เป็นเงินมา
จัดซื้อเมล็ดพันธุ์เอง จะเหมาะสมกว่านี้ เครื่องมือมีการจัดหาและรับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ แต่
การจัดเก็บไม่ดีเท่าที่ควร อุปกรณ์เครื่องครีวมีบางอย่างขาดแคลน เช่น มิด และหม้อแกง ปุ๋ยคอกก็
ขาดแคลน”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่5 “อุปกรณ์การเกษตรไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ ควรจะมีการ
จัดหาอุปกรณ์ให้ครบและเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ ส่วนการประกอบเลี้ยงครูเวรมีหน้าที่ในการ
ทำประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน อุปกรณ์ในการประกอบเลี้ยงมีความเหมาะสม สถานที่เหมาะสม
เพียงพอและสะดวกต่อการใช้งาน”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่4 “สำหรับวัสดุอุปกรณ์ในกิจกรรมเกษตรและประกอบเลี้ยง
อาหารกลางวัน โรงเรียนสามารถจัดการได้เป็นอย่างดี และการประกอบเลี้ยงก็มีนักเรียนเป็นส่วนร่วม
ในการเก็บพืชผักในแปลงเกษตรและการประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่3 “เรื่องอุปกรณ์การเกษตรก็เพียงพอต่อการใช้งาน มีโรงเก็บวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ส่วนอุปกรณ์ในการประกอบเลี้ยงก็มีเพียงพอในการทำประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน ส่วนการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบเลี้ยงยังสับสนเป็นบางครั้ง คือ วางผิดที่ผิดทาง”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่1 “การบริหารทรัพยากรในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ในการประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน ควรให้เด็กมีส่วนร่วมมากกว่านี้ และควรลดการซื้อจากตลาด โดยการปลูกผักเพิ่มเติมในแปลงเกษตรอย่างเพียงพอ”

นายวาจา เผ่าผกานต์ “เห็นครูมีจอบ เสียม เยอะมาก แต่เก็บไม่ดี ถูกขโมยไปก็เยอะ การทำอาหารก็มีอุปกรณ์มากพอแล้ว อยากให้โรงเรียนให้ชาวบ้านยืมบ้างในช่วงที่มีกิจกรรมของชุมชนก็จะดีมากครับ”

จากการศึกษาการบริหารทรัพยากรในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่จรัลคำอำเภอมะอ่าย จังหวัดเชียงใหม่พบว่าทรัพยากร อุปกรณ์ที่มีอยู่น้อยทำให้การนำมาใช้จึงเกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งการกำกับดูแลการใช้ของนักเรียนนั้นจำเป็นต้องมีครูควบคุมดูแล เนื่องจากความรับผิดชอบของนักเรียนส่วนใหญ่มีน้อย มีการนำไปใช้ผิดประเภทเช่นนำมิดทำครัวไปตัดฝืน หรือมั่วแต่จะเล่นมากเกินไป บางครั้งทำให้เกิดความเสียหายได้

แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากร

1. ในการใช้จอบต้องรักษาจัดเก็บเป็นระบบควรให้ครูเฝ้าและนักเรียนควรตรวจเช็คให้เป็นระเบียบปฏิบัติประจำมีบัญชีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆให้มีครบตามจำนวนทุกครั้งครูเฝ้าต้องรายงานให้ครูรับผิดชอบทราบเมื่อชำรุดเมื่อสูญหายเมื่ลัดพันธุ์หากมีเกินจำเป็นควรจะขายให้ชาวบ้านหรือแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านโดยนำไปขายแลกเปลี่ยนหรือให้กับชาวบ้านโดยรับเป็นผลผลิตหรือเมล็ดพันธุ์คืนตามข้อตกลง
2. ในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ นั้น หากไม่นำอุปกรณ์มาคืนทางอุปกรณ์ทางเกษตรและอุปกรณ์ประกอบอาหารกลางวันถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบของครูเฝ้าที่ต้องตามทวงคืนตามรายการบัญชีสิ่งของที่ได้จัดทำไว้
3. ในกิจกรรมอาหารกลางวันมักจะมีข้อสงสัยเป็นประจำโดยเฉพาะเด็กนักเรียนชั้นเล็กๆควรแก้ไขโดยให้ครูประจำชั้นจัดเตรียมและจัดเก็บไว้เป็นส่วนๆตามชั้นส่วนนักเรียนชั้นโต(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 4 5 และ 6) ให้นักเรียนเก็บไว้เองก่อนรับประทานอาหารทุกครั้งครูเฝ้าควรตรวจอุปกรณ์ในการรับประทานอาหารและความสะอาดของโรงอาหารให้เรียบร้อยทุกครั้งไป

4. การบริหารการจัดการ (management)

กรรมการศึกษา “ครูมาจากหลายระดับหลายที่มา งบประมาณไม่มีเป็นระบบไม่มีการสนับสนุนเป็นเงินโดยตรงแต่จะเป็นในรูปของสิ่งของวัสดุอุปกรณ์และเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ดังนั้นการจัดการทางโรงเรียนต้องประชุมหารือกัน เพื่อปรับแก้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มีการนำเมล็ดพันธุ์ไปแจกชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านที่ได้ผลผลิตนำผลผลิตมาแบ่งให้โรงเรียน หรือแลกเปลี่ยนกันเช่นโรงเรียนเอาจอบที่รับสนับสนุนจากหน่วยงานร่วมสนองโครงการฯ ซึ่งมีมากพอสำหรับโรงเรียนไปแลกกับไก่หรือขี้วัว (จอบ 1 เล่มต่อไก่โต 2 ตัวหรือต่อขี้วัว 8 กระสอบ) ในโรงเรียนมีหลายโครงการแต่ละโครงการก็มีกองทุนของตนเองมากน้อยต่างกัน แต่โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมีหลายกิจกรรม แต่ละกิจกรรมมีทุนของตนเอง โดยเก็บฝากไว้ที่โครงการสหกรณ์ของโรงเรียน มีคณะกรรมการดำเนินการและครูผู้รับผิดชอบโครงการกำกับดูแล”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่6 “การบริหารจัดการที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถขับเคลื่อนได้ ควรปรับปรุงคือ 1) ต้องมีเงินซื้อสินค้าอย่างจริงจัง 2) ต้องมีระบบบัญชีกิจกรรมกลุ่มอย่างเป็นระบบ 3) ครูผู้รับผิดชอบต้องสนใจและดูแลกิจกรรมของตนเองอย่างจริงจังมากกว่านี้”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่5 “ในการทำกิจกรรมของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และการประกอบเลี้ยง นักเรียนครูยังไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากนัก ควรจะให้นักเรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรมมากกว่านี้ เช่น ฝึกนักเรียนชั้นโต(ป.5-6)แบ่งเวรกันเพื่อประกอบเลี้ยง และปลูกผักเลี้ยงสัตว์เอง โดยมีครูเเวเป็นผู้ดูแล”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่4 “ส่วนการบริหารจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนั้น โดยภาพรวมดี ครบสมบูรณ์ มีส่วนที่แก้ไขเล็กน้อยคือ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลและพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ทั้งกิจกรรมการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไม้ผล และการนำผลผลิตมาประกอบเลี้ยง ที่ผ่านมามีส่วนมากดีครบตามวัตถุประสงค์ครับ”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่3 “โดยรวมแล้วดีมาก แต่อยากให้เพิ่มกิจกรรมในการทำโครงการเกษตรให้มากกว่าที่ผ่านมา”

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่1 “การบริหารจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน สิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุงมีดังนี้ 1) คณะครูนักเรียนควรมีส่วนร่วมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน มากกว่านี้ 2) ควรลดการซื้อผักในตลาดโดยให้โรงเรียนปลูกผักเพิ่มเติม 3) ควรให้คณะครูเป็นตัวอย่างในการเข้าร่วมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เช่น เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ปลูกผัก เป็นต้น”

นายบุญ อะโหล “เห็นครูทำงานเยอะมาก จนโครงการเกษตรไม่ค่อยมีเวลาสักเท่าไร แต่ก็ให้ชาวบ้านมาช่วยเป็นประจำก็ดีกว่าดี แปลงเกษตรและไม้ผลต่างๆ ควรให้ชาวบ้านดำเนินการ โดยแบ่งเวรกันมาทุกหลังคา อาหารกลางวันทั้งครูและนักเรียนช่วยเหลือกันได้อยู่แล้ว ไม่ต้องให้ชาวบ้านมา

ช่วยก็ได้ เพราะชาวบ้านทำอาหารเช้า ทำให้เสียเวลา สมัยก่อนบางวันเด็กทำอาหารเกือบบ่ายโมง เพราะชาวบ้านทำอาหารเช้า”

จากการศึกษาการบริหารการจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ของโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่อำเภอมะแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่พบว่าการบริหารจัดการที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถขับเคลื่อนได้ เนื่องจากนักเรียนและครูยังไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากนัก ควรให้นักเรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรมมากกว่านี้และระบบบัญชีกิจกรรมกลุ่มยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร จึงทำให้การจัดการล่าช้า

แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

1. บุคลากรภายในโรงเรียนควรจะมีการศึกษาเรียนรู้ในแต่ละเรื่องให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงในกิจกรรมของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
2. ให้กรรมการศึกษากำกับดูแลในภาพรวมควรจะมีการประชุมคณะครูเดือนละ2ครั้งและประชุมผู้ปกครองและชุมชนเดือนละ1ครั้งเพื่อชี้แจงปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินงานของโครงการฯ และแจ้งผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จและควรส่งเสริมสนับสนุนต่อไปอย่างไรบ้างโดยให้เป็นมติและความคิดเห็นของในที่ประชุม
3. ครูที่รับผิดชอบโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันให้มีการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมในโครงการฯอย่างเป็นระบบและควรจะเป็นเลขานุการในที่ประชุมของคณะครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
4. ทุกวันที่เปิดเรียนให้กรรมการศึกษาหรือครูเวรชี้แจงหน้าเสาธงเกี่ยวกับกิจกรรมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันให้นักเรียนได้รู้และเข้าใจ

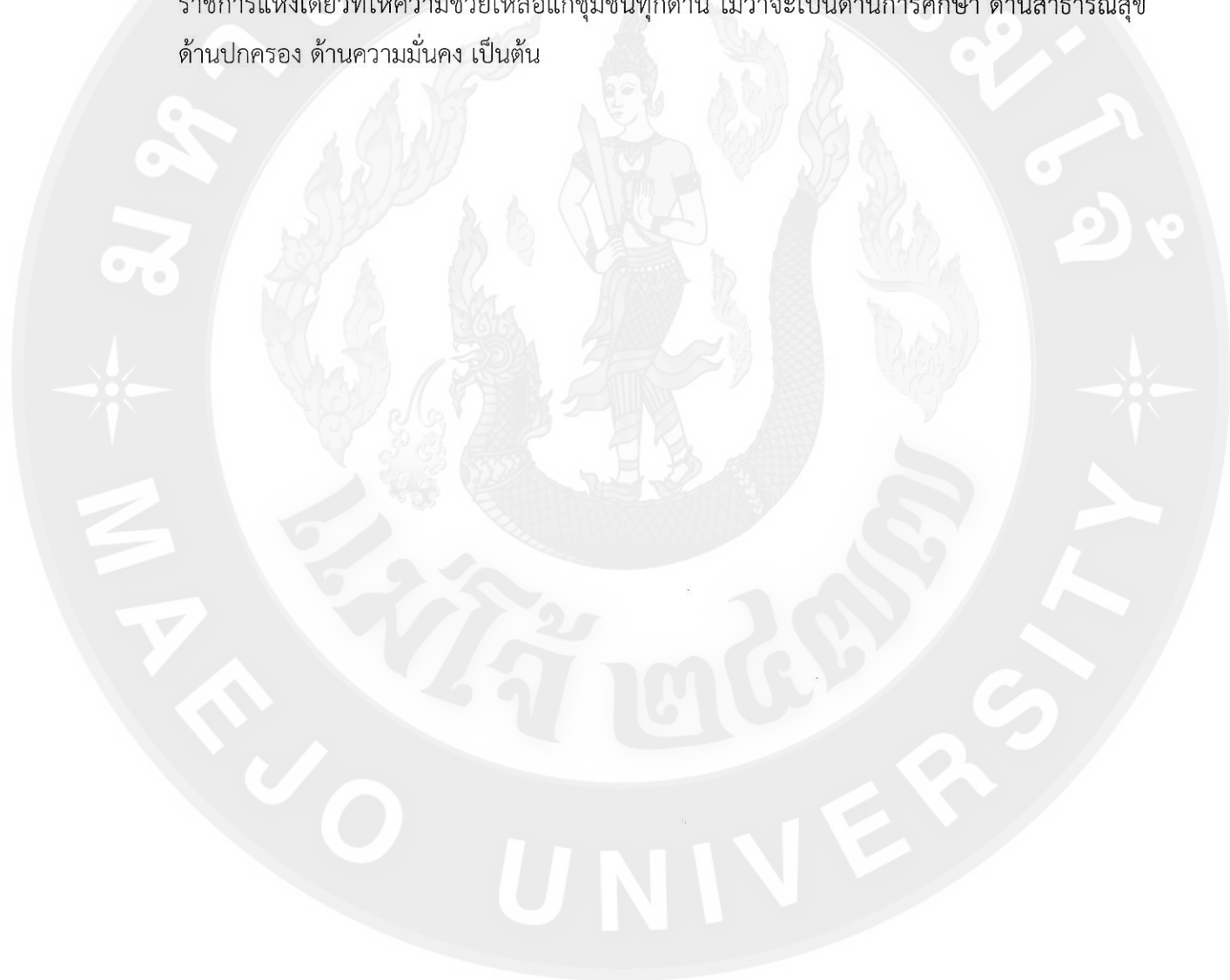
ผลการให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาแนวทางการบริหารและการพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่อำเภอมะแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ไม่ว่าจะเป็นคน เงินงบประมาณ ทรัพยากร และการจัดการ พบว่า ในด้านการบริหารคนควรจะมีมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ควรจะแบ่งแยกเป็นระบบๆ ในระบบของกิจกรรมอาหารกลางวันที่ผ่านมามีครูนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมนี้ ถือว่ายังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร หากมีชุมชนหรือผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาเป็นส่วนร่วมนอกเหนือจากการพัฒนาในโรงเรียนแล้ว ควรจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน เพราะชุมชนจะได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับครูในการประกอบอาหาร ครูก็จะได้เบาะแสม มีเวลาในการเตรียมการสอนมากขึ้น และที่สำคัญผู้ปกครองจะได้ตระหนักรู้ในภาวะโภชนาการของบุตรหลานตนเอง ซึ่งทุกวันนี้ชุมชนบางครอบครัวยังมีการประกอบอาหารให้แก่บุตรหลานที่บ้านแบบผิดๆ ก็มี จึงเหมาะสมแล้วที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างน้อยวันละ 1 คน ส่วนในกิจกรรมการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกผักควรจะให้ชุมชน

มาช่วยทำสลับสับเปลี่ยนกันในแต่ละวัน วันละ 1 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรจะเกิน 5 คน และให้นักเรียนและคณะครูมาทำต่อในส่วนที่ตกค้างและส่วนที่สำคัญเพื่อเป็นการเรียนรู้ในช่วงเย็นของในแต่ละวันหรือวันเว้นวัน หรือตามชั้นเรียน โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอน และที่สำคัญชาวบ้านที่มาทำช่วยทำแปลงเกษตรจะได้ใช้ประกอบการในการทำเกษตรที่สืบทอดกันมาของชาวเข้าให้แก่บุตรหลานไปในตัว ซึ่งบางครั้งในการทำเกษตรของพื้นที่ราบกับพื้นที่สูงอาจจะมีวิธีการแตกต่างกัน และเปลี่ยนแปลงไปตามภูมิปัญญาของชุมชนนั้นๆ แม้แต่การเลี้ยงสัตว์และการปลูกไม้ผลชุมชนก็จะมีแนวทางในการจัดการด้านสัตว์เลี้ยงและไม้ผลของตนเองเช่นกัน เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารคนก็มีความสำคัญมาก โดยทุกคนทุกฝ่ายที่กล่าวมาเป็นเพื่อนจักรที่สำคัญแตกต่างกันไปตามแต่ตำแหน่งหน้าที่ของตน แต่ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารของโรงเรียนว่าเป็นระบบหรือไม่ เกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดหรือไม่ ตามเทคนิคและวิธีการที่กล่าวไว้แล้วเป็นต้น

ส่วนการบริหารเงินและงบประมาณของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนั้น จากการสอบถามในกลุ่มของคณะครู นักเรียน และชุมชน ทางกลุ่มของคณะครูจะให้ความเห็นได้มากกว่า เพราะได้สัมผัสโดยตรงว่าที่จริงแล้วโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันไม่ได้มีงบประมาณมาช่วยเหลือเป็นตัวเงินสักเท่าไร โดยมากจะเป็นการตั้งเป็นเงินกองทุนของกิจกรรมกลุ่ม เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่มีงบประมาณเป็นของตัวเอง จากการสนับสนุนจากปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนในกิจกรรมประกอบเลี้ยงอาหารกลางวันมีการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบของทางราชการ ส่วนผลผลิตที่เกิดจากกิจกรรมเป็นการนำมาสมทบในกิจกรรมประกอบเลี้ยง ทางโรงเรียนได้รับสนับสนุนเป็นวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูล ทั้งครู นักเรียนและชุมชน จะรู้แต่เพียงว่ามีการประกอบเลี้ยงที่ดีอยู่แล้ว มีการทำกิจกรรมเกษตรที่มีวัสดุอุปกรณ์พร้อมไม่เดือดร้อนเท่าไร แต่บางอย่างที่ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อจัดหาเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์และทันต่อเหตุการณ์นั้นยังไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอเท่าที่ควร ความอึดอัดและความไม่คล่องตัวย่อมมีขึ้นในการบริหารนี้พอสมควร

การบริหารทรัพยากรในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันส่วนใหญ่จะมองไปในแนวทางเดียวกันว่าทางโรงเรียนมีสิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบเลี้ยงและกิจกรรมเกษตรอื่นๆ เพียงพออยู่แล้ว ไม่กระทบต่อการดำเนินกิจกรรม แต่ก็ยังมีบางสิ่งที่มีมากจนเกินไป จากการได้รับสนับสนุนและบางสิ่งยังขาดเหลืออยู่ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องแก้ไขและแก้ปัญหาโดยวางแผนไว้ล่วงหน้า จากข้อมูลที่มีมาว่าควรจะทำอย่างไร ให้สิ่งที่เกินความจำเป็นที่ได้รับมาให้มีพอเพียง พอเหมาะ ให้ไปเพิ่มในส่วนที่ขาด อาจจะมีการประสานแลกเปลี่ยนกับชุมชนหรือโรงเรียนในเครือข่าย จากมุมมองของกลุ่มคณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง นับว่าการบริหารทรัพยากรของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเหมาะสม เพียงพอ แต่ควรจะมีการจัดเก็บและการนำไปใช้ที่ถูกต้อง ที่เกิดประโยชน์มากขึ้น

การบริหารจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนควรจะวางระบบ ไม่ว่าจะเป็นคน เงินงบประมาณ และทรัพยากร ให้ถูกต้อง ชัดเจน ตามหลักการ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โดยยึดหลักกฎ และระเบียบเป็นที่ตั้ง การบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จะต้องถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง โดยสมควรที่จะต้องจัดตั้งเป็นระบบให้ง่ายต่อการนำไปใช้และให้มีผู้รับผิดชอบเป็นส่วนๆ ทั้งครู นักเรียน และชุมชน โดยตระหนักในการที่จะปกป้องและวางแผนให้เป็นของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานศึกษาแห่งเดียวในชุมชนบ้านปูหมื่น และยังเป็นส่วนราชการแห่งเดียวที่ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านปกครอง ด้านความมั่นคง เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอรัญค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารและการพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอรัญค์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชนด้านภูมิสังคม

บ้านปู้หมื่นในตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอแม่เมาะ มีระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตรบ้านปู้หมื่นใน หมู่ที่ 15 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ประมาณบริเวณ พิกัด NC.187128 ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและเนินเขา สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,306 เมตรขึ้นไป และยอดเขาสูงสุดคือ ดอยผ้าห่มปก สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 2,345 เมตร บริเวณพื้นที่ทั้งหมดของชุมชนอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมมี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวโดย อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 25.4 องศาเซลเซียส และอาชีพหลักของชาวประชากรหมู่บ้านปู้หมื่นในส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยังชีพคือ ทำไร่ ทำสวน และรับจ้างทั่วไป

ประชากรบ้านปู้หมื่นในดั้งเดิมเป็นชนเผ่ามูเซอ ตั้งถิ่นฐานมาแล้วประมาณ 80 ปี ไม่ทราบแน่ ว่าจะมาจากถิ่นฐานใดเป็นชาวเขาเผ่า มูเซอดำ และมูเซอแดง มีสองหมู่บ้าน คือหมู่บ้านพุทธ และ หมู่บ้านคริสต์ส่วนภาษาภาษาลาหู่ (ภาษามูเซอ) ภาษาพื้นเมือง และ ภาษาไทย

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยอรัญค์ มีชื่อเดิมว่าชื่อเดิมโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดนบำรุงที่ 55 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 ตั้งอยู่ บ้านปู้หมื่นใน หมู่ที่ 15 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 50280 พิกัด NC 190142 จัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อ 11 มกราคม 2504 พื้นที่โรงเรียน เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

2. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทยอรัญค์มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ สอดคล้องตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการนำแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง และสามารถเผยแพร่สู่ชุมชนต่อไปได้อย่างยั่งยืน โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้คู่การปฏิบัติจริงตามวิถีของความพอเพียง ผ่านกิจกรรมด้านการทำเกษตรผสมผสาน เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ทั้งเพื่อการเรียนให้รู้จัก และการนำผลผลิตมาใช้ในการบริโภคภายในโรงเรียน ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร การเลี้ยงหมู ปลา เป็นต้น

โดยมุ่งเน้นให้ครูผู้ปกครองและนักเรียนร่วมกันทำการเกษตรในโรงเรียนแล้วนำผลผลิตที่ได้มาประกอบเป็นอาหารกลางวัน นอกจากจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันแล้ว ยังทำให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ที่น่าไปใช้ประกอบเป็นอาชีพได้ต่อไป ใช้การเกษตรแบบผสมผสานเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและให้มีผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่องเพียงพอตลอดปีซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องวางแผนการใช้ที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้ง การรณรงค์ให้มีการใช้ชีววิธีในกระบวนการผลิตทางการเกษตรโดยมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมโดยใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงดินและลดการใช้สารเคมี

การประกอบเลี้ยงอาหารกลางวันที่มีคุณค่าและถูกสุขลักษณะ มีการจัดทำแผนการประกอบอาหารพัฒนาตำรับอาหารกลางวันมาตรฐานให้กับโรงเรียนจัดให้มีที่ประกอบอาหารและรับประทานอาหารให้เป็นสัดส่วนและถูกสุขลักษณะรวมทั้งจัดอบรมกลุ่มผู้ประกอบอาหารกลางวันของโรงเรียนให้มีความรู้และสามารถที่จะประกอบอาหารตามหลักโภชนาการได้

3. การผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในโรงเรียน

ดำเนินการผลิตอาหารให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนตลอดปีการศึกษาเพื่อนำผลผลิตมาใช้ในการประกอบอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียนรับประทานที่โรงเรียนโดยมีแนวทางในการดำเนินกิจกรรม โดยอาหารที่เป็นแหล่งของโปรตีนได้แก่ เนื้อปลา เนื้อหมู ไข่ไก่

การเลี้ยงหมู กิจกรรมเลี้ยงเบ็ดหมูในโรงเรียนใช้หลักการเลี้ยงแบบธรรมชาติโดยให้โดยใช้เศษผักเศษอาหารผสมกับรำข้าวเพื่อทดแทนอาหารสำเร็จรูป ซึ่งช่วยลดต้นทุนลงได้

การเลี้ยงปลา เป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติโดยการปรับปรุงบ่อน้ำเก่าที่เดิมปล่อยไว้ตามธรรมชาติ ให้อาหารปลาโดยใช้เศษผัก เศษอาหาร ร่วมกับหัวอาหาร สามารถนำมาประกอบอาหารในโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน และสามารถลดค่าใช้จ่ายในโรงเรียน

การเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อนำผลผลิตไข่มาประกอบเลี้ยงอาหารกลางวันแก่นักเรียน โดยผ่านระบบสหกรณ์ของโรงเรียน

อาหารประเภทพืชผักที่หลากหลายและเหมาะสมกับท้องถิ่นการปลูกผักสวนครัว แปลงปลูกผักสวนครัวของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไทยจ่าง มีทั้งหมด 15 แปลง ผักสวนครัวที่ปลูกได้แก่ ผักบุ้ง ผักชีลาว ผักชีหอม ผักคะน้า ผักกาด ถั่วฝักยาว ผักกูด พริกแม้ว ผักหวานบ้าน ผักเชียงดา

มะเขือ ถั่วฝักยาวและต้นหอม จัดทำป้ายนิเทศเพื่อแสดงข้อมูลความรู้ในแหล่งเรียนรู้ทุกแห่งเพื่อให้ นักเรียน และบุคคลทั่วไปได้ศึกษา

การปลูกผักกูด เดิมโรงเรียนได้มีการปลูกผักกูดอยู่ แต่เนื่องจากผักกูดที่ปลูกมีอายุมากจึงไม่ค่อยให้ผลผลิต โรงเรียนจึงได้ดำเนินการปรับพื้นที่โดยการไถพรวนดินและทำแปลงขึ้นมาใหม่ และลงพันธุ์ผักกูดใหม่ที่ได้จากในหมู่บ้าน นอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกปฏิบัติของนักเรียนแล้ว ยังเป็นอาหารกลางวันให้ได้บริโภคกันในโรงเรียนด้วย และอาหารประเภทไม้ผลที่เหมาะสมกับท้องถิ่นโดยกำหนดให้มีการปลูกไม้ผลที่สำคัญอย่างน้อย 2 ชนิดคือ กล้วย และมะละกอ

4. การใช้ประโยชน์พืชอาหารในท้องถิ่น

ในบริเวณพื้นที่หมู่บ้านและป่าชุมชนนั้น มีลักษณะพื้นที่ลาดเอียงระหว่างหุบเขา มีความชื้นตลอดทั้งปี ทำให้มีความหลากหลายของชนิดพืชท้องถิ่นจำนวนมากพืชอาหารพื้นบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์สำหรับทดแทนพืชผักสวนครัวของแปลงเกษตรสำหรับโครงการอาหารกลางวันคือ ผักกูด กุ้ง หรือชื่อท้องถิ่นคือ ค่าคอย (ภาษาลาหู่) นำยอดอ่อนแ่งใส่หมู/ปลา/ไก่ หรือผักแกงแค และมะเขือ หรือชื่อท้องถิ่น มะคื (ภาษาลาหู่) นำผลแก่นำมาเผาตำน้ำพริกและสุดท้าย ผักขม นำยอดลวกจิ้มน้ำพริกหรือแ่งใส่หมู/ไก่/ปลา

5. รูปแบบของการเกษตร

การเกษตรแบบผสมผสานเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและให้มีผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่องเพียงพอตลอดปีซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องวางแผนการใช้ที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดพร้อมกับวางแผนการผลิตตลอดปีที่สอดคล้องกับแผนการประกอบอาหารของโรงเรียนโดยการจัดกลุ่มนักเรียนให้ร่วมกันรับผิดชอบการผลิตอาหารแต่ละประเภทโดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำ แผนการผลิตดำเนินการผลิตและการนำผลผลิตมาใช้ประกอบอาหารโดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและกำกับดูแลรวมทั้งส่งเสริมการถนอมอาหารที่มีเหลือใช้เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูขาดแคลน

การรณรงค์ให้มีการใช้ชีววิถีในกระบวนการผลิตทางการเกษตรโดยมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมโดยใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงดินและลดการใช้สารเคมี

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียัติ วงศ์ธิเบศร์ (2542) ได้ศึกษาระบบการจัดโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพ-รัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านอิกุดสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภออุทุมมพิสัย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าด้านกระบวนการโรงเรียนบ้านอิกุดได้จัดให้มีกิจกรรมการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียน คือ โครงการปลูกพืชผักสวนครัวโครงการประมงโรงเรียน โครงการเลี้ยง

สัตว์ปีก โครงการเลี้ยงสุกร โครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และยังมีโครงการแปลงผลผลิตทางการเกษตรเป็นอาหารกลางวันเพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรมด้านการเกษตรและการผลิตอาหาร รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ ปัญหาสำคัญที่พบเกี่ยวกับการปลูกพืชผักคือขาดแคลนน้ำดินไม่สมบูรณ์ ขาดปุ๋ยธรรมชาติ ปัญหาการเลี้ยงสัตว์ คือ ได้เนื้อสัตว์เพื่อประกอบอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่วนปัญหาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร คือ มีบุคลากรมีจำกัดสาเหตุมาจากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูกน้ำท่วมขัง และแล้ง โดยการจัดการแก้ปัญหาโรงเรียนพยายามยกดินให้สูงกว่าระดับดินเดิมเพื่อการปลูกพืช

6. การบริหารและแนวทางการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

จากการวิจัยเรื่องการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเอียงไทยธารังค์ อำเภอมะออย จังหวัดเชียงใหม่ นั้น สามารถสรุปได้ว่า ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพจากกลุ่มคณะครู ชุมชน และนักเรียน ในหัวข้อการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามหลักการบริหารแบบ 4M คือ การบริหารคน การบริหารเงินงบประมาณ การบริหารทรัพยากร และการบริหารการจัดการนั้น ในด้านการบริหารคนควรจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ การบริหารเงินและงบประมาณของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนั้น พบว่าทางกลุ่มของคณะครูจะให้ความเห็นได้มากกว่า เพราะได้สัมผัสโดยตรงว่าที่จริงแล้วโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันไม่ได้มีงบประมาณเพียงพอในการจัดสรร โดยมากจะเป็นการตั้งเป็นเงินกองทุนสำหรับการดำเนินกิจกรรม การบริหารทรัพยากรในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันพบว่าส่วนใหญ่จะมองไปในทิศทางเดียวกันคือทางโรงเรียนมีสิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบเลี้ยงและกิจกรรมเกษตรอื่นๆ เพียงพออยู่แล้ว ไม่กระทบต่อการดำเนินกิจกรรม แต่ควรจะมีการจัดเก็บและการนำไปใช้ที่ถูกต้องและให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการบริหารจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน พบว่าโรงเรียนควรที่จะวางระบบ ไม่ว่าจะเป็นคน เงินงบประมาณ และทรัพยากร ให้ถูกต้องและชัดเจน ตามหลักการ ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารคนนั้น ครูเวรและครูประจำชั้นควรปฏิบัติตามหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ต้องหมั่นตรวจสอบ กำกับดูแลและให้คำแนะนำนักเรียนในขณะทำกิจกรรม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน การประชุมหาแนวทางร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนชุมชน ในการพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารเงินงบประมาณควรให้การจัดตั้งเงินกองทุนสำหรับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโดยเฉพาะจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเป็นเงินปันผลให้แก่สมาชิก ส่วนหนึ่งเก็บเป็นเงินกองทุนโครงการฯ ในการจัดซื้อ

เพื่อพัฒนาโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากร ควรมีการรักษาและจัดเก็บอุปกรณ์ให้เป็นระบบ โดยให้ครูเวรนักเรียน เป็นผู้ดูแล และมีการลงบันทึกข้อมูลตามบัญชีรายการสิ่งของเมื่อมีการสูญหายหรือชำรุด และแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการ โดยบุคลากรภายในโรงเรียนควรจะมีการศึกษาเรียนรู้ในแต่ละเรื่องให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงในกิจกรรมของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โดยต้องมีการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมในโครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุตามเป้าหมายของโครงการ

ด้านการบริหารคนในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน พบว่าเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันไม่เพียงพอ เนื่องจากจำนวนคนทีน้อยและภาระงานที่รับผิดชอบมากกว่าหนึ่งงาน โดยการบริหารคนปัจจุบันมีการศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานหลัก และในกิจกรรมย่อยของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเช่น พืชผักสวนครัว สัตว์เลี้ยง ปลา ไม้ผล และการประกอบเลี้ยงนั้นจะมีครูปฏิบัติงานตามโครงการเพียง 1 คน เท่านั้น อีกทั้งในส่วนของนักเรียนปัจจุบันมีการแข่งขันทักษะทางวิชาการสูง จึงทำให้การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมของโครงการเกษตรลดน้อยลงกว่าเดิม และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นในบางครั้งอาจจะพบต่อการทำมาหากิน ซึ่งทางโรงเรียนต้องปรับแผนในการขอความร่วมมือตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

จากการวิเคราะห์ในการวิจัยเชิงคุณภาพในกลุ่มครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เห็นว่า ในด้านการบริหารคนควรจะมีมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ควรจะแบ่งแยกเป็นระบบๆ ในระบบของกิจกรรมอาหารกลางวันที่ผ่านมามีครูนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมนี้ ถือว่ายังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร หากมีชุมชนหรือผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาเป็นส่วนร่วมนอกเหนือจากการพัฒนาในโรงเรียนแล้ว ควรจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมประกอบเลี้ยงอาหารกลางวัน เพราะชุมชนจะได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับครูในการประกอบอาหาร ครูก็จะได้เบาะแวง มีเวลาในการเตรียมการสอนมากขึ้น และที่สำคัญผู้ปกครองจะได้ตระหนักรู้ในภาวะโภชนาการของบุตรหลานตนเอง ซึ่งทุกวันนี้ชุมชนบางครอบครัวยังมีการประกอบอาหารให้แก่บุตรหลานที่บ้านแบบผิดๆ ก็มี จึงเหมาะสมแล้วที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างน้อยวันละ 1 คน ส่วนในกิจกรรมการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกผักควรจะให้ชุมชนมาช่วยทำสลับสับเปลี่ยนกันในแต่ละวัน วันละ 1 คน ขึ้นไป แต่ไม่ควรจะเกิน 5 คน และให้นักเรียนและคณะครูมาทำต่อในส่วนที่ตกค้างและส่วนที่สำคัญเพื่อเป็นการเรียนรู้ในช่วงเย็นของในแต่ละวัน หรือวันเว้นวัน หรือตามชั้นเรียน โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอน และที่สำคัญชาวบ้านที่มาทำช่วยทำแปลงเกษตรจะได้ใช้ประกอบการในการทำเกษตรที่สืบทอดกันมาของชาวเข้าให้แก่บุตรหลานไปในตัว ซึ่งบางครั้งในการทำเกษตรของพื้นราบกับพื้นที่สูงอาจจะมีวิธีการแตกต่างกัน และเปลี่ยนแปลงไปตามภูมิปัญญาของชุมชนนั้นๆ แม้แต่การเลี้ยงสัตว์และการปลูกไม้ผลชุมชนก็จะมี

แนวทางในการจัดการด้านสัตว์เลี้ยงและไม้ผลของตนเองเช่นกัน เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารคนก็มีความสำคัญมาก โดยทุกคนทุกฝ่ายที่กล่าวมาเป็นส่วนที่สำคัญแตกต่างกันไปตามแต่ตำแหน่งหน้าที่ของตน แต่ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารของโรงเรียนว่าเป็นระบบหรือไม่ เกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดหรือไม่ ตามเทคนิคและวิธีการที่กล่าวไว้แล้วเป็นต้น

สอดคล้องกับ ณรงค์ เจริญผล (2539) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาแนวใหม่นั้น ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยะ วิโรจน์ (2538) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการอาหารกลางวันจังหวัดมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2538 ในการบริหารจัดการในโรงเรียนการจัดทำข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับท้องถิ่น โรงเรียนและนักเรียนการสำรวจความต้องการนั้นจำเป็นจะต้องมีการจัดการที่เหมาะสม เพื่อนำผลการดำเนินงานไปใช้ในการวางแผนต่อไป

ด้านการบริหารเงินงบประมาณในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน พบว่าเงินงบประมาณนั้นไม่เพียงพอต่อการที่จะนำมาบริหารในกิจกรรมของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน อีกทั้งงบประมาณการเบิกจ่ายมีความล่าช้า ไม่ตรงตามกำหนด ทำให้การบริหารภายในโครงการติดขัด โดยเฉพาะกิจกรรมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จำเป็นต้องมีเงินงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งทางโรงเรียนยังขาดอยู่มาก ดังนั้นจึงควรมีงบประมาณเพียงพอเพื่อให้โครงการเกษตรบรรลุตามวัตถุประสงค์

ส่วนการบริหารเงินและงบประมาณของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนั้น จากการสอบถามในกลุ่มของคณะครู นักเรียน และชุมชน ทางกลุ่มของคณะครูจะให้ความเห็นได้มากกว่า เพราะได้สัมผัสโดยตรงว่าที่จริงแล้วโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันไม่ได้มีงบประมาณมาช่วยเหลือเป็นตัวเงินสักเท่าไร โดยมากจะเป็นการตั้งเป็นเงินกองทุนของกิจกรรมกลุ่ม เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่มีงบประมาณเป็นของตัวเอง จากการสนับสนุนจากปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนในกิจกรรมประกอบเลี้ยงอาหารกลางวันมีการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบของทางราชการ ส่วนผลผลิตที่เกิดจากกิจกรรมเป็นการนำมาสมทบในกิจกรรมประกอบเลี้ยง ทางโรงเรียนได้รับสนับสนุนเป็นวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูล ทั้งครู นักเรียนและชุมชน จะรู้แต่เพียงว่ามีการประกอบเลี้ยงที่ดีอยู่แล้ว มีการทำกิจกรรมเกษตรที่มีวัสดุอุปกรณ์พร้อมไม่เดือดร้อนเท่าไร แต่บางอย่างที่ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อจัดหาเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์และทันต่อเหตุการณ์นั้นยังไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอเท่าที่ควร ความอึดอัดและความไม่คล่องตัวย่อมมีขึ้นในการบริหารนี้พอสมควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวัณย์ เฟื่องพานิช (2539) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครในโรงเรียนจำนวน 310 โรงเรียนผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนส่วนใหญ่มีการ

เขียนโครงการเป็นลายลักษณ์อักษรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากบุคลากรในโรงเรียนมาดำเนินงาน แต่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองน้อยการบริการอาหารจะเป็นรูปแบบของอาหารชุดและจะมีการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการเมื่อสิ้นภาคการศึกษางบประมาณส่วนใหญ่จะได้รับการจัดสรรมาจากทางราชการสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินงานส่วนใหญ่จะมีใช้แต่มีไม่เพียงพอและไม่ถูกหลักสุขาภิบาล

ด้านการบริหารทรัพยากรในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน พบว่าทรัพยากร อุปกรณ์ที่มีอยู่น้อย ทำให้การนำมาใช้จึงเกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งการกำกับดูแลการใช้ของนักเรียนนั้น จำเป็นต้องมีครูควบคุมดูแล เนื่องจากความรับผิดชอบของนักเรียนส่วนใหญ่มีน้อย มีการนำไปใช้ผิดประเภท เช่น นำมิดทำครัวไปตัดฟัน หรือมั่วแต่จะเล่นมากเกินไป บางครั้งทำให้เกิดความเสียหายได้

การบริหารทรัพยากรในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันส่วนใหญ่จะมองไปในแนวทางเดียวกันว่าทางโรงเรียนมีสิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบเลี้ยงและกิจกรรมเกษตรอื่นๆเพียงพออยู่แล้ว ไม่กระทบต่อการดำเนินกิจกรรม แต่ก็ยังมีบางสิ่งที่มีมากจนเกินไป จากการได้รับสนับสนุนและบางสิ่งยังขาดเหลืออยู่ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องแก้ไขและแก้ปัญหาโดยวางแผนไว้ล่วงหน้า จากข้อมูลที่มีมาว่าควรจะทำอย่างไร ให้สิ่งที่เกิดความจำเป็นที่ได้รับมาให้มีพอเพียง พอเหมาะ ให้ไปเพิ่มในส่วนที่ขาด อาจจะมีการประสานแลกเปลี่ยนกับชุมชนหรือโรงเรียนในเครือข่าย จากมุมมองของกลุ่มคณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง นับว่าการบริหารทรัพยากรของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเหมาะสม เพียงพอ แต่ควรจะมีการจัดเก็บและการนำไปใช้ที่ถูกต้อง ที่เกิดประโยชน์มากขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่าการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง สิ่งต่างๆที่ทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงครอบคลุมอยู่ในความหมายต่างๆไม่ว่าจะมองในแง่ของทาง เศรษฐศาสตร์ หรือทางการบริหารก็ตาม การดำเนินการกับทรัพยากรเหล่านี้ต้องมีหลักการ วิธีการ และแนวคิดเป็นกรอบเพื่อให้เกิดผลและมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่เนื่องจากการศึกษาเป็นงานใหญ่ ขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายส่วน ทรัพยากรจึงมีเป็นจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ เช่น ทรัพยากรทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลด้วยหลักการบริหารทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามระดับการศึกษา คือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา โดยเน้นความสำคัญของตัวผู้เรียน และเน้นการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามโครงสร้างการกระจายอำนาจ การบริหารทรัพยากรจะเป็นกลไกหรือเครื่องมือสำคัญที่กระตุ้นให้สถานศึกษา

ด้านการบริหารการจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงไทยอำเภอแม่ฮ่อม จังหวัดเชียงใหม่พบว่าบริหารจัดการที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถขับเคลื่อนได้ เนื่องจากนักเรียนและครูยังไม่มีส่วนร่วมในการทำ

กิจกรรมมากนัก ควรให้นักเรียนมีบทบาทในการทำกิจกรรมมากกว่านี้และระบบบัญชีกิจกรรมกลุ่มยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร จึงทำให้การจัดการล่าช้า

การบริหารจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนควรจะวางระบบ ไม่ว่าจะเป็นคน เงินงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ให้ถูกต้อง ชัดเจน ตามหลักการ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การบริหารคนควรเน้นการมีส่วนร่วมทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ส่วนเงินและงบประมาณนั้นให้เป็นไปตามระบบของทางราชการ ให้โรงเรียนบริหารตามศักยภาพที่โรงเรียนมีอยู่ โดยยึดหลักกฎ และระเบียบเป็นที่ตั้ง การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียน ทั้งหมดและเกี่ยวข้องกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จะต้องถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง โดยสมควรที่จะต้องจัดตั้งเป็นระบบให้ง่ายต่อการนำไปใช้และให้มีผู้รับผิดชอบเป็นส่วนๆ ทั้งครู นักเรียน และชุมชน จะต้องเข้ามาดูแลรักษาในทรัพยากรของโรงเรียน โดยตระหนักในการที่จะปกป้องและหวงแหนให้เป็นของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานศึกษาแห่งเดียวในชุมชนบ้านปูหมื่น และยังเป็นส่วนราชการแห่งเดียวที่ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านปกครอง ด้านความมั่นคง เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุขรา (2546) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่านักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครมีความพึงพอใจต่อโครงการอาหารกลางวันในด้านอาหารและการบริการด้านสถานที่ด้านภาชนะและอุปกรณ์ และด้านบุคลากร

จากการวิจัยพบว่าในการศึกษาครั้งนี้สามารถนำความรู้จากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ และนอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

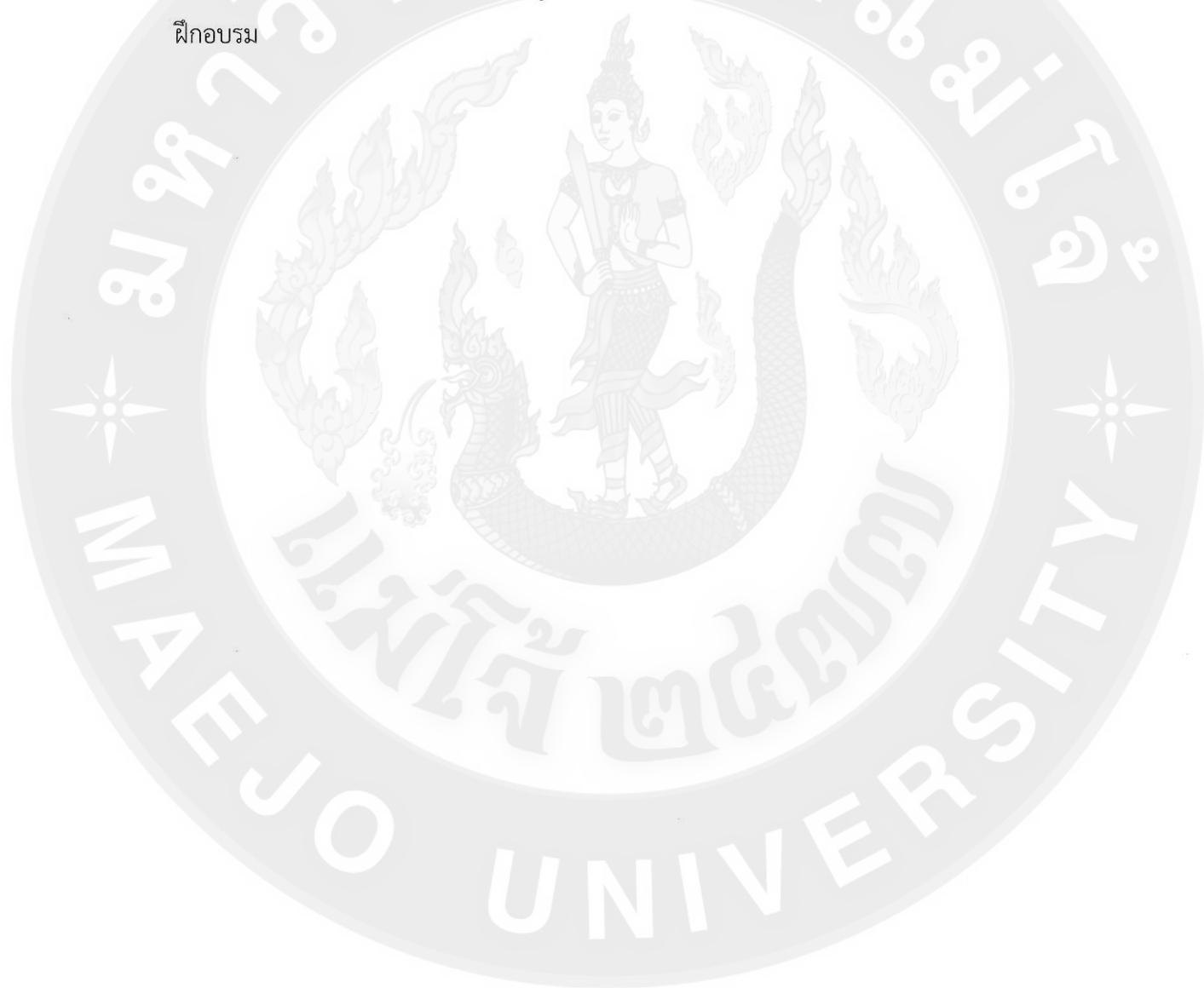
1. การศึกษางานวิจัยครั้งนี้โดยประโยชน์จากข้อมูลที่ได้ตามหลักการบริหารแบบ 4M คือ การบริหารคน การบริหารเงินงบประมาณ การบริหารทรัพยากร และการบริหารนั้น จะนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาดังนี้

1.1 ด้านนโยบาย ทางโรงเรียนควรมีการจัดตั้งนโยบายในการพัฒนาเพื่อนำมาเป็นแผนแม่แบบในการดำเนินงาน โดยมุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และวางแผนการผลิตอาหารพื้นบ้าน พืชท้องถิ่น และวางแผนการบริโภคตามฤดูกาล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 ด้านการบริหาร ในการบริหารจัดการในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โรงเรียนควรจะวางระบบในการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นคน เงินงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ให้ถูกต้อง ชัดเจน ตามหลักการและเป้าหมายของโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นต่อไป

2. ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการจัดอบรมหรือให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ให้แก่ เด็กนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานของกิจกรรมและผลสำเร็จที่ได้จากการฝึกอบรม

บรรณานุกรม

- โกวิท วัฒนะ, มนัสชนันท์ ทัดบำรุง, วาริชัย สุริยกุล ณ อยุธยา และ ชลิต วิเศษธาร. 2539. 40 ปี
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2535. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- _____. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: พัฒนา
คุณภาพวิชาการ (พว).
- กรมอนามัย. 2536. คู่มือปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพฯ:
กระทรวงสาธารณสุข.
- ควน ชาวหนู. 2538. โภชนาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา.
- คุณศักดิ์ ยอดจันทร์. 2536. การศึกษาปัญหาโครงการอาหารกลางวันของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- จริยะ วิโรจน์. 2538. การประเมินโครงการอาหารกลางวันจังหวัดมหาสารคาม ปีงบประมาณ
2538. มหาสารคาม: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม.
- เจษฎา บพิตรสุวรรณ. 2537. การประเมินผลโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จักรพงศ์ บุญเลิศ. 2541. สภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จำลอง กุศลครอง. 2535. ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารึก ด้วงเล็ก. 2538. การศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของผู้ประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินตนา ยูนิพันธ์. 2541. การบริการสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ชูเกียรติ มณีธร. 2538. หลักโภชนาการวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- ชัยฤกษ์ วราวิทยา. 2536. การบริหารโรงเรียนเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์.

- ณรงค์ เจริญผล. 2539. แนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัด จ่ากลาง. 2542. การประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาของอำเภอกุเวียงจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดิลกพัฒน์ วิชัยโชติ. 2540. คู่มือการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา. อุทัยธานี: อุทัยธานีการพิมพ์.
- ดาวรุ่ง คีรีแรง. 2541. สภาพปัญหาบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2539. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธีรวุฒิ ประทุมรัตน์. 2534. การบริหารกิจการนักเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุษรา ประดิษฐ์นุช. 2538. การศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษรา เขินอำนวย. 2546. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประยงค์ จินดาวงศ์. 2538. ความสำคัญของอาหารและโภชนาการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรียติ วงศ์ธิเบศร์. 2542. การจัดโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอู่กุดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกุสุมาลย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรียา เกตุทัต. 2542. เอกสารสอนชุดวิชาคหกรรมทั่วไป. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพศาล หวังพานิช. 2540. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัชฎาภา อมาตยกุล. 2539. สรุปโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานการประถมศึกษา.
- วิชัย ต้นไผ่จิตร. 2530. โภชนาการเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- วิลาวณีย์ เพ็งพานิช. 2539. สภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศตวรรษ พลมณี. 2541. การประยุกต์ทฤษฎีอรรถประโยชน์พหุลักษณะ ในการจัดลำดับความสำคัญของรูปแบบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2531. การประเมินโครงการ ทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2539. รวมบทความการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบูรณ์ แก้วมาก. 2533. การศึกษาปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สรรเสริญ ทรัพย์โตชก. 2531. โฆษณาการเชิงชีวเคมี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนั่น มีสัถยธรรม. 2538. ทางสายใหม่ของการปฏิบัติราชการ. ภาพลื่นรู้: ประสานการพิมพ์. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. 2543. การวางแผนพัฒนายุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน. บุรีรัมย์: เรวัตการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540. ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง เล่ม 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2546. รายงานผลการดำเนินงานโครงการพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุชาติ ขำหุ่. 2538. การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนทร พรหมโท. 2539. การประเมินผลโครงการอาหารเสริมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนิสา อ่ำพันธุ์เปรม. 2543. ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน ตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุมาลี จันทรชล. 2539. การวัดผลประเมินผล. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีจำกัด.
- สุรีย์ เมธีณมิตร. 2543. ประมวลศัพท์ทางการบริหาร. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสาวนีย์ จักรพิทักษ์. 2539. หลักโฆษณาการปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- แสง จันทรชุย. 2542. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของอาจารย์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อธิปัตย์ คลี่สุนทร. 2544. การวางแผนการศึกษา. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.Moe.Go.th/mainz/artieie/edu-plan.ap.htm>. (19 ธันวาคม 2544).

- อนุรักษ์ บุญจันทร์. 2543. การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อารี สัมหลวี. 2535. นวัตกรรมปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.
- อาคม จันสุนทร. 2533. การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา.
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัครเดช ยมภักดี. 2537. การศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย. เชียงราย: สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดเชียงราย.
- Barnard, Chester I. 1968. *The Function of the Executive*. Cambridge, Mass.:
Harvard University Press.
- Borgman, N. D. 1982. Administration of School Lunch Programs for Small, Medium
and Large Schools. *Dissertation Abstracts International*, 44(3), 4501.
- _____. 1983. Administration of School Lunch Programs for Small, Medium
and Large School. *Dissertation Abstracts International*, 44(18), 2512.
- Guttman, K.A. 1994. Evaluating the Effect of An Elementary Small Group Counseling
Program on Various Components of Self-Esteem and Related Behaviors.
Dissertation Abstracts International, 69(2), 3458.
- Kale, K. E. 1981. The Relationship of Local School Food Policies and Nutritional
Indices of Students in Two Florida School Districts. *Dissertation Abstracts
International*, 41(3), 3808.
- Long, S.K. 1991. Do the School Nutrition Programs Supplement Household Food
Expenditures. *Journal of Human Resources*, 78(4), 1279.
- Oakley, C.B. 1993. Diet Quality, Body mass Index, and Household Characteristics of
Children Participating in the National School Lunch Program. *Dissertation
Abstracts International*, 37(3), 2670.
- Saxton, C.N. 1993. The Design and Field Testing of and Organizational Productivity
Measurement and Improvement Model in School Foodservice. *Dissertational
Abstracts International*, 58(8), 1763.
- Sergiovanni. 1980. *Education Governance and Administrative* Englewood Cliffs.
New Jersey: Prentice- Hall, Inc.
- Simon, Herbert A. 1976. *Administrative Behavior*. New York: The Free Press.

ตารางผนวกที่ 1 พืชอาหารในท้องถิ่น

ลำดับที่	รูปภาพ	ชื่อและประโยชน์
1		ชื่อท้องถิ่น พูเวยจ่า(ภาษาลาหู่) ชื่อไทย บุก ชื่อท้องถิ่น บุก(ชื่อภาษาลาหู่) ประโยชน์ หั่นนำมาแช่ด่างแล้วต้ม นำมาย่ำรับประทาน
2		ชื่อไทย เห็ดแดง ชื่อท้องถิ่น อวูม(ภาษาลาหู่) ประโยชน์ แกงใส่ยอดชะอม เผาตำ น้ำพริก
3		ชื่อไทย กระถิน ชื่อท้องถิ่น หยะ(ชื่อภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดสดเป็นเครื่องเคียง ยอดอ่อนสดจิ้มน้ำพริก
4		ชื่อไทย คุณ ชื่อท้องถิ่น ฝะโพะ(ชื่อลาหู่) ประโยชน์ ก้านลอกเปลือกจิ้มน้ำพริก กินสด แกงใส่ปลา
5		

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	รูปภาพ	ชื่อและประโยชน์
6		ชื่อไทย มะเดื่อ ชื่อท้องถิ่น มะน้อยจำ(ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดอ่อนต้มลวกจิ้มน้ำพริก หรือกินสด ผลสุก ทานเป็นผลไม้
7		ชื่อไทย ชำ ชื่อท้องถิ่น ชูชำ(ชื่อภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดอ่อนและดอกแคงแค ลวกจิ้มน้ำพริกและกินสด หัวชำเป็น เครื่องปรุง
8		ชื่อท้องถิ่น บาหยี่จำ(ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดอ่อนและดอกต้มแคงใส่ หมู/ปลา/ไก่
9		ชื่อท้องถิ่น ต้น วูซือจา (ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดอ่อนแคงแค ลวกจิ้ม น้ำพริก เป็นไม้ยั่นต้น เนื้ออ่อน ทาน ยอด เหมือน ยอดตำ
10		ชื่อท้องถิ่น ต้นอะคือวัวจา(ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ไม้ล้มลุกยอดลวกจิ้มพริก หรือยอดทานสดเป็นเครื่องเคียง

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	รูปภาพ	ชื่อและประโยชน์
11		ชื่อท้องถิ่น เชอเปจา (ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ไม้ยืนต้นยอดเป็นเครื่อง เคียงทานสดหรือแกงใส่หมู /ไก่/ปลา
12		ชื่อไทย ผักขม ชื่อท้องถิ่น ผักขม ประโยชน์ ผักขม ยอดลวกจิ้มน้ำพริก หรือแกงใส่หมู/ไก่/ปลา
13		ชื่อไทย มะเจือ ชื่อท้องถิ่น มะคี่ (ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ผลแก่นำมาเผาตำน้ำพริก
14		ชื่อไทย ต่าง (<i>Brassaiopsis ficifolia</i> Dunn) ชื่อท้องถิ่น ผู่สือ (ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดอ่อนแกงแคลวกจิ้ม น้ำพริก
15		ชื่อไทย ผักกุดก้อง ชื่อท้องถิ่น ต่าคอย (ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดอ่อนแกงใส่หมู/ปลา/ไก่ หรือผักแกงแค
16		ชื่อไทย ยอดสะบ้า ชื่อท้องถิ่น มะอึ๊จา (ภาษาลาหู่) ประโยชน์ ยอดอ่อนลวกจิ้มน้ำพริก หรือแกงใส่หมู/ปลา/ไก่

ภาคผนวก ข

กิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูในโครงการอาหารกลางวัน

ภาพผนวกที่ 1 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูในโครงการอาหารกลางวัน

ภาพผนวกที่ 2 อาหารที่เป็นแหล่งของโปรตีนได้แก่เนื้อสัตว์ปลา เนื้อหมู

ภาพผนวกที่ 3 อาหารประเภทพืชผักที่หลากหลายและเหมาะสมกับท้องถิ่น

ภาพผนวกที่ 4 การเกษตรแบบผสมผสาน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล

พ.ต.ต. พศิน บุญรอด

เกิดเมื่อ

21 มิถุนายน 2512

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2553

ปริญญานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ปัจจุบัน

พ.ศ. 2558

ตำแหน่งครู (สب 2) กก. ตชด. 33

ปฏิบัติหน้าที่ ครูใหญ่

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเชียงใหม่

อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่